TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS

2021

TARKASTUSLAUTAKUNTA 27.5.2022

Sisällys

1. Tarkastuslautakunnan toiminta ja arviointiprosessi tilikaudella 2021 3
1.1. Tarkastuslautakunnan toimintakertomus 3
1.2. Arviointikriteerit ja arviointiprosessi 4
2. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen tilikaudella 2021 5
Investoinnit ja toiminnan rahoitus 9
2.1. Tunnuslukuja 12
3. Toimielinten vuoden 2020 toiminta ja talousarvion toteutuminen 14
3.1. Luottamushenkilöhallinto 14
3.1.1. Erityisiä huomioita 14
3.2. Keskusvaalilautakunta 16
3.3. Konsernipalvelut 16
3.4. Tekninen lautakunta 18
3.5. Kaupunkisuunnittelulautakunta 18
3.6. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 19
3.7. Lasten, nuorten ja perheiden lautakunta 19
3.8. Sosiaali- ja terveyslautakunta 20
3.8.1. Työikäisten tulosalue 20
3.8.2. Ikääntyneiden palvelualue 21
4. Talousarvion sitovien tavoitteiden toteutumisen arviointi 22
4.1. Elinvoimainen Lohja 22
4.2. Hyvinvoiva Lohja 24
4.3. Asukkaiden Lohja 25
5. Henkilöstö ja henkilöstöhallinto 26
6. Organisaatiouudistuksen arviointi 29
7. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen arviointi 30
7.1. Sisäinen valvonta 30
7.2. Riskienhallinta 31
8. Talouden tasapainotus 33
9. Kaupunkikonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden toiminnan arviointi 35
9.1. Konsernivalvonta 35
9.2. Lohjan konsernirakenne 37
9.3. Lohjan Energiahuolto Oy Loher 37
9.4. Lohjan Vuokra-asunnot Oy 38
9.5. Lohjan Liikuntakeskus Oy 39
9.6. Lohjan Liikuntahallit Oy 39
10. Kaupunkistrategian ja hyvinvointitavoitteiden toteutuminen 40
11. Johtopäätökset tilikaudesta 2021 44

1. Tarkastuslautakunnan toiminta ja arviointiprosessi tilikaudella 2021

1.1. Tarkastuslautakunnan toimintakertomus

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä sekä kaupungin hallintosäännössä § 77. Lautakunnan ensisijaisena tehtävänä on arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista arviointikaudella. Tarkastuslautakunta on arvioinut tämän lisäksi työsuunnitelmassaan olevien arviointikohteiden toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja tehokkuutta johtavia viranhaltijoita haastattelemalla ja tutustumiskäyntejä tekemällä.

Tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet kaudella 1.6.2017-31.5.2021

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Paul Packalén, pj	Mika Herpiö 25.8.2020 asti, Timo Mustonen 11.11.2020 alkaen
Pirjo Sjögren, varapj.	Tuija Heikkonen
Minna Jaskari, jäsen 1.7.2019 asti	Erja Vaarala 1.7.2019 asti
Erja Vaarala, jäsen 1.7.2019 alkaen	Riitta Lehtonen 1.7.2019 alkaen
Alfonso Parnetti, jäsen 18.4.2018 asti	Arja Ikäheimo 18.4.2018 asti
Helge Henell, jäsen 18.4.2018 alkaen, 26.7.2019 asti	Pirjo Riikonen 18.4.2018 alkaen
Sirpa Makkonen 9.10.2019 alkaen	
Jukka Peippo, jäsen	Raimo Ikola

Tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet kaudella 1.8.2021-31.5.2025

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Jarmo Aho, pj	Jukka Peippo
Merja Eräpolku, varapj.	Lassi Hyttinen
Paul Packalén, jäsen	Ari Pihlström
Jarmo Malinen, jäsen	Heidi Saario
Susanne Sjöblom, jäsen	Sari Lahdelma
Kristian Sarvi, jäsen	Liisa Jääskeläinen
Pirjo Riikonen, jäsen	Janne Gren

Tarkastuslautakunta saavutti sille talousarviossa asetetut tavoitteet. Arviointikertomus vuodelta 2020 allekirjoitettiin 3.6.2021. Tarkastuslautakunta seurasi aktiivisesti kaupungin talouden kehitystä. Valtuustokauden vaihtuessa kaikkia ilmoitusvelvollisia luottamushenkilöitä pyydettiin tekemään sidonnaisuusilmoitus. Tarkastuslautakunta tarkasti annetut ilmoitukset joulukuun 2021 kokouksessaan.

Tarkastuslautakunta alitti talousarvion noin 16 100 eurolla. Syynä alittumiseen olivat koronasta johtuva palvelujen ostojen väheneminen, säästöjä syntyi palvelujen ostoista n. 13 800 ja henkilöstökuluista n. 2 700 euroa, aineiden ja tarvikkeiden ostot ylittyivät n. 400 eurolla.

Lakisääteistä tilintarkastusta suoritettiin tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy:n toimesta tilintarkastuksen tarkastussuunnitelman ja työohjelman mukaisesti. Tilintarkastuksen kustannukset olivat 24 630 euroa vuodelta 2021. Tarkastuslautakunnalta laskutettuja lakisääteisiä tilintarkastuspäiviä kertyi vuoden 2021 aikana 50,4 päivää, joista 23,4 kohdistui tilivuoteen 2020 ja 27 tilivuoteen 2021. Tilintarkastusta suoritettiin koronan vuoksi vuonna osittain etänä. Tilintarkastuksen kustannuksiin sisältyy tilintarkastajan raportointia, neuvontaa ja osallistumista tarkastuslautakunnan kokouksiin. Tilintarkastaja osallistui tarkastuslautakunnan kokouksiin kaksi kertaa. Tarkastuslautakunnalle ja kaupunginhallitukselle järjestettiin Lohjan kaupungin vastuullisen tilintarkastajan pitämä koulutus

syyskuussa. Lakisääteisen tilintarkastuksen ja koulutuksen lisäksi tilintarkastuspalveluja ostettiin hanketarkastuksiin, ulkopuolisen tarkastuksen toimeksiantoihin ja konsernitilinpäätöksen konsultaation.

1.2. Arviointikriteerit ja arviointiprosessi

Tarkastuslautakunnan uusi kokoonpano aloitti toimintansa 1.8.2021, joten arvioinnin osalta tarkastuslautakunta on selvittänyt mahdollisia esteellisyyksiä arviointiin.

Esteellisyydet arviointeihin:

Pirjo Riikonen	esteellinen arvioimaan sosiaali- ja terveyslautakunnan alaista toimintaa 1.1.-31.7.2021 väliseltä ajalta
Kristian Sarvi	esteellinen arvioimaan palvelutuotantolautakunnan alaista toimintaa 1.1.-31.7.2021 väliseltä ajalta sekä teknisen lautakunnan alaista toimintaa jäsenyytensä ajalta 1.8.2021 alkaen
Jarmo Aho	esteellinen liittyen kaupunginhallituksen 1.1.-31.7.2021 päätöksiin
Jarmo Malinen	esteellinen liittyen kaupunginhallituksen 1.1.-31.7.2021 päätöksiin

Arviointi on toteutettu kolmessa eri vaiheessa. Ensiksi olemme arvioineet talousarvion ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista koko kaupungin tasolla. Toiseksi olemme arvioineet lautakuntakohtaisten tavoitteiden toteutumista. Kolmanneksi tarkastuslautakunnan kokouksissa on haastateltu viranhaltijoita sekä elinvoiman että hyvinvoinnin toimialoilta.

Arviointityössä on noudatettu tarkastuslautakunnan joulukuun 2021 kokouksessa sopimaa lautakunnan jäsenten keskinäistä työnjakoa sekä niiden pohjalta muodostettua yhteistä kokonaisnäkemystä.

Tarkastuslautakunta edellyttää, että kukin lautakunta käsittelee kokouksessaan sitä koskevat havainnot ja johtopäätökset sekä esittää, että kaupunginhallitus antaa niistä lausunnon valtuustolle kuntalain 121 §:n mukaan sekä tarkastuslautakunnalle, jotta tarkastuslautakunta voi seurata toimenpiteiden toteutumista.

2. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen tilikaudella 2021

Tuloslaskelma € / ulkoiset
444 Lohjan kaupunki

	TA	LMR	Ta 2021	Käyttö 2021	Jäljellä	tot. %
Toimintatuotot	**48 531 616**	**2 379 065**	**50 910 681**	**62 260 540**	**-11 349 859**	**122,3 %**
Myyntituotot	16 925 326	-114 340	16 810 986	17 128 554	-317 568	101,9 %
Maksutuotot	18 135 751	0	18 135 751	17 937 387	198 364	98,9 %
Tuet ja avustukset	4 035 283	3 407 700	7 442 983	15 888 574	-8 445 591	213,5 %
Muut toimintatuotot	9 435 256	-914 295	8 520 961	11 306 025	-2 785 064	132,7 %
Valmistus omaan käyttöön	**119 630**	**0**	**119 630**	**177 151**	**-57 521**	**148,1 %**
Toimintakulut	**-313 636 757**	**-3 637 700**	**-317 274 457**	**-316 483 279**	**-791 178**	**99,8 %**
Henkilöstökulut	-132 692 075	-3 169 200	-135 861 275	-133 501 303	-2 359 972	98,3 %
Palkat ja palkkiot	-104 553 308	-2 615 793	-107 169 101	-106 142 932	-1 026 169	99,0 %
Henkilösivukulut	-28 138 767	-553 407	-28 692 174	-27 358 372	-1 333 802	95,4 %
Eläkekulut	-24 240 787	-445 191	-24 685 978	-22 802 518	-1 883 460	92,4 %
Muut henkilösivukulut	-3 897 980	-108 216	-4 006 196	-4 555 854	549 658	113,7 %
Palvelujen ostot	-143 420 023	-458 500	-143 878 523	-144 792 143	913 620	100,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-16 921 018	-10 000	-16 931 018	-17 713 483	782 465	104,6 %
Avustukset	-14 407 267	0	-14 407 267	-14 417 951	10 684	100,1 %
Muut toimintakulut	-6 196 374	0	-6 196 374	-6 058 399	-137 975	97,8 %
Toimintakate	**-264 985 511**	**-1 258 635**	**-266 244 146**	**-254 045 588**	**-12 198 558**	**95,4 %**
Verotulot	197 540 000	0	197 540 000	206 932 436	-9 392 436	104,8 %
Valtionosuudet	80 544 000	0	80 544 000	79 500 568	1 043 432	98,7 %
Rahoitustuotot ja -kulut	274 000	0	274 000	-140 451	414 451	-51,3 %
Korkotuotot	142 000	0	142 000	234 125	-92 125	164,9 %
Muut rahoitustuotot	1 874 487	0	1 874 487	1 805 673	68 814	96,3 %
Korkokulut	-1 700 000	0	-1 700 000	-1 915 490	215 490	112,7 %
Muut rahoituskulut	-42 487	0	-42 487	-264 758	222 271	623,2 %
Vuosikate	**13 372 489**	**-1 258 635**	**12 113 854**	**32 246 967**	**-20 133 113**	**266,2 %**
Poistot ja arvonalentumiset	-17 650 000	0	-17 650 000	-15 788 163	-1 861 837	89,5 %
Suunnitelman muk. poistot	-17 650 000	0	-17 650 000	-15 788 163	-1 861 837	89,5 %
Tilikauden tulos	**-4 277 511**	**-1 258 635**	**-5 536 146**	**16 458 804**	**-21 994 950**	**-297,3 %**
Poistoeron muutos	56 556	0	56 556	67 158	-10 602	118,7 %
Tilikauden ylijäämä (alij.)	**-4 220 955**	**-1 258 635**	**-5 479 590**	**16 525 962**	**-22 005 552**	**-301,6 %**

Toimintatuotot kokonaisuutena toteutuivat yli odotusten, toteuman ollessa 122, 3 %, 11, 3 M€ talousarviota paremmin. Toimintatuottojen suurimmat talousarvion ylitykset kirjattiin tuista ja avustuksista valtiolta sekä myyntivoitoista. Toimintatuotot olivat 30,1 % suuremmat kuin vuonna 2020.

- Myyntituotot toteutuivat hieman talousarviota paremmin.
- Maksutuotot jäivät kaikkien muiden osalta alle budjetoidun paitsi Lasten, nuorten ja perheiden sekä Ikääntyneiden tulosalueilla. Lisäksi luottamushenkilöhallinnolle kertyi maksutuottoja 0,3 M€ jota ei ollut budjetoitu.
- Tukia ja avustuksia valtiolta maksettiin 8,3 M€ talousarviota enemmän. Työllistämistukien määrä laski johtuen siitä, ettei koronapandemian aikana ole voitu työllistää suunnitellusti.

- Muiden toimintatuottojen erään sisältyy myyntivoittoja, joita kirjattiin 2,4 M€ talousarviota enemmän. Myyntivoittojen kirjauksesta 2,5 M€ liittyy Harjun koulun ja Luksian koulujen vaihtokirjauksiin.

Toimintakulut kokonaisuutena toteutuivat talousarvion mukaisesti.

- Henkilöstökulut alittivat talousarvion 2,3 M€. Alitus johtui osittain budjetoitua pienemmistä palkoista ja toteutuneiden henkilösivukuluprosenttien erosta budjetissa käytettyihin.
- Ulkoisten palvelujen ostot toteutuivat lähes talousarvion mukaisesti (100,1 %)
- Aineiden ja tarvikkeiden ostot ylittivät talousarvion 0,8 M€. Suurimmat ylitykset tulivat atk-tarvikkeista ja hoitotarvikkeista. Vuoteen 2020 kasvua oli 5,6 %.
- Avustusten määrä yhteensä toteutui budjetoidun 14,4 M€:n suuruisena, kasvua edelliseen vuoteen oli 2,5 %.
- Maksettavat työmarkkinatuen kuntaosuudet ovat nousseet vuosina 2020 ja 2021
- Pysyvien vastaavien luovutustappioita kirjattiin 175 488 euroa (2020: 54 864 €). Luottotappioita kirjattiin 236 274 euroa (v. 2020: 182 900 €).

Toimintakate toteutui 12,2 M€ talousarviota parempana, ollen -254 M€. Toimintakate kuitenkin heikkeni 1,4 M€ vuoteen 2020 verrattuna.

Toimintakatteet toimielimittäin (sisältää ulkoiset ja sisäiset erät)

TOIMIELIN	Kum. TA	Kum. TAmuutos	Kum. TA+muutos	Kum. TOT	Ero	TOT%
10 Luottamushenkilöhallinto	**-2 009 252**	**0**	**-2 009 252**	**-1 786 247**	**-223 005**	**88,9 %**
20 Keskusvaalilautakunta	**-246 573**	**0**	**-246 573**	**-199 364**	**-47 209**	**80,9 %**
30 Tarkastuslautakunta	**-77 928**	**0**	**-77 928**	**-61 790**	**-16 138**	**79,3 %**
16 Konsernipalvelut	*0*	*0*	*0*	*-4 258 500*	*4 258 500*	***
40 Elinvoima	*-10 720 358*	*-1 028 635*	*-11 748 993*	*-4 622 079*	*-7 126 914*	*39,3 %*
16 Konsernipalvelut + 40 Elinvoima yht.	**-10 720 358**	**-1 028 635**	**-11 748 993**	**-8 880 579**	**-2 868 414**	**75,6 %**
50 Hyvinvointi	**-254 196 400**	**-230 000**	**-254 426 400**	**-247 634 421**	**-6 791 979**	**97,3 %**
90 Rahoitus	**2 265 000**	**0**	**2 265 000**	**4 516 813**	**-2 251 813**	**199,4 %**

Kaikki toimielimet pysyivät talousarviossa. Rahoituksen tuotot ja kulut, jotka sisältyvät tuloslaskelman toimintakatteeseen ylittyivät 2,3 M€ johtuen siitä, että pysyvien vastaavien luovutusvoitot ylittyivät Harjun koulun ja Luksian vaihtokirjan kirjauksien takia.

Verotuloja kertyi 9,3 M€ talousarviota enemmän. Kunnan tuloverojen kertymä ylitys oli 5,8 M€ ja yhteisöverojen 3,6 M€. Kasvua edelliseen vuoteen oli 4,9 %.

Valtionosuudet alittivat talousarvion n. 1 M€:lla, vähennystä edelliseen vuoteen oli 9,4 M€. Valtionosuuksiin on edelleen vaikuttanut koronapandemian vuoksi maksetut lisäosuudet.

	2019	2020	TA 2021	2021	ero TA:oon 2021	muutos-% 21/20
Verotulot	**190 087 808**	**197 255 200**	**197 540 000**	**206 932 535**	**9 392 535**	**4,9 %**
5000 Kunnan tulovero	169 132 533	177 029 531	174 763 000	180 563 626	5 800 626	2,0 %
5002 Osuus yhteisöveron tuotosta	0	0	0	0	0	****
5100 Kiinteistöverot	13 798 729	12 516 678	13 697 000	13 679 795	-17 205	9,3 %
5200 Yhteisöverot	7 156 546	7 708 991	9 080 000	12 689 114	3 609 114	64,6 %
Valtionosuudet	**67 720 097**	**88 922 715**	**80 544 000**	**79 368 773**	**-1 175 228**	**-10,7 %**
5501 Peruspalvelujen valtionsosuude	70 255 985	67 477 251	80 544 000	60 925 596	-19 618 404	-9,7 %
5802 Opetus- ja kulttuuritoimi	-2 535 888	-1 705 458	0	-1 399 089	-1 399 089	-18,0 %
5890 Verotulomenetysten kompensaat	0	23 150 922	0	19 842 266	19 842 266	-14,3 %
Verotulot ja valtionosuudet yhteensä	**257 807 905**	**286 177 915**	**278 084 000**	**286 301 308**	**8 217 308**	**11,0 %**

Rahoitustuottojen ja -kulujen toteuma oli 0,14 M€. Muiden rahoitustuottojen toteumaan 1,8 M€, sisältyy osinkotuottoja Loher Oy:ltä 1,0 M€ ja Kuntarahoitus Oy:tä 0,07 M€. Osinkojen lisäksi rahoitustuotot sisältävät HUS:n peruspääoman korkoja 0,5 M€ ja Lowell Suomi Oy:n perintätuloja 0,2 M€. Korkokulut toteutuivat 1,9 M€:n suuruisina. Muissa rahoituskuluissa on Lowell Suomi Oy:n perintäkuluja 0,2 M€. Lowell Oy:n rahoituksen kustannukseksi kaupungille jäi kustannusneutraaliksi.

Vuosikate toteutui 20,1 M€ talousarviota parempana, ollen 32,2 M€. Vuosikate heikkeni 4,3 % vuoteen 2020 verrattuna. Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä.

Poistoja kirjattiin 15,8 M€, joka oli 1,9 M€ talousarviota vähemmän. Talousarviota pienempiin poistoihin vaikutti mm. se, että Ojamon koulun kertapoisto kirjattiin jo vuodelle 2020. Tämä ei ollut tiedossa talousarviota 2021 laadittaessa.

Tilikauden ylijäämäksi muodostui 16,5 M€, joka on 2,1 M€ vuotta 2020 enemmän.

Talouden toteuma toimialoittain

Elinvoima-toimialasta irrotettiin 1.8.2021 organisaatiouudistuksessa konsernihallinnon tulosalue ja osa palvelutuotannon tulosalueesta uudeksi konsernipalveluiden tulosalueeksi. Konsernipalveluiden talousarvio sisältyy Elinvoima-toimialan talousarvioon. Niiden yhteinen budjetoitu toimintakate alittui 2,9 M€, toteumaprosentti oli 75,6. Elinvoima-toimialan talousarviomuutos liittyy Liikuntakeskus Oy:lle myönnettyyn vuokravapauteen 1.5.- 31.10.2021 väliseltä ajalta (kv 10.11.2021 § 165) 1 028 635 euroa.

Hyvinvointi-toimialalle haettiin yhteensä 230 000 € (kv 24.3.2021 § 37) määrärahan lisäystä lapsiperheiden sosiaalipalveluiden henkilöstöresurssien lisäämiseen. Tilintarkastuksessa on kiinnitetty huomiota hankkeiden ja projektien puutteelliseen budjetointiin. Toimintatuottoihin ei ole aiempina vuosina sisällytetty hankkeille ja projekteille myönnettyjä avustuksia ja kuluja. Vuonna 2021 näiden hankkeiden tuotot 3,4 M€ ja kulut 3,4 M€ lisättiin talousarvioon (kv 19.5.2021 § 65), vaikutus toimintakatteeseen oli +-0. Toimintakate toteutui 6,4 milj.€ alkuperäistä ja 6,8 M€ muutettua talousarviota parempana.

Velkamäärän kehitys ja lainakannan rakenne

	2017	2018	2019	2020	2021
Pitkäaikainen	102 640 670	116 793 050	141 639 487	151 231 916	138 433 933
Lyhytaikainen	40 839 519	40 207 642	34 795 778	27 158 298	54 760 343
Lainat yhteensä	**143 480 189**	**157 000 691**	**176 435 266**	**178 390 214**	**193 194 277**
%-muutos ed. vuoteen	20,7 %	9,4 %	12,4 %	1,1 %	8,3 %
Lainamäärä €/asukas	3067	3391	3838	3888	4201

Vuonna 2020 taseen kertynyt ylijäämä oli 5,2 M€. Vuoden 2021 taseen ylijäämäksi muodostuu 21,7 M€.

Velkamäärä kasvoi vuoden 2021 aikana 8,3 %, vaikka toteutuneet investoinnit olivat yli 9 M€ budjetoituja pienempiä. Vuoden 2021 lainamäärä oli 4201 € per asukas. Lainakannan kumulatiivinen kasvu vuosina 2017–2021 oli peräti 62,5 %. Tarkastuslautakunta toteaa, että lainakannan kasvu on ollut merkittävä etenkin, kun otetaan huomioon, että esimerkiksi rakennuskustannusten kokonaisindeksi on kohonnut samana aikana vain 13,8 %.

Vertailtaessa Lohjaa väestökehitykseltään samankaltaisiin muihin Uudenmaan kuntiin lainakanta per asukas on selvästi keskiarvon yläpuolella. Vertailtaessa samoihin kuntiin on lisäksi todettava, että verotulot per asukas ovat vertailujoukon toiseksi pienemmät. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, ettei kaupungin velkaantuminen jatku verrokkikuntia nopeammin.

On syytä ottaa huomioon, että valtion nopea velkaantuminen merkitsee väistämättä kokonaisverotaakan kasvua ja siten työn kannustavuuden heikentymistä. Tämä osaltaan rajoittaa tulevaisuudessa kunnallisen verotuksen mahdollisuuksia samalla, kun väestön ikääntymisen vuoksi huoltosuhde heikkenee ja julkisen sektorin palvelutarpeet lisääntyvät.

Kunta	Asukas-määrä 31.12.2021	Vero-prosentti	Verotulot €/asukas	Valtion-osuudet €/asukas	verot.+ valt.os. Yht €/asukas	Vuosikate €/asukas	Poistot €/asukas	Investoinnit, netto €/asukas	kunnan lainakanta €/asukas	Vuosikate, % poistoista	kunnan kertynyt yli-/alijäämä €/asukas
Espoo	297354	18,00	5755	467	6222	1286	633	1184	4683	201	2754
Inkoo	5349	20,75	5 080	1 421	6 502	738	357	1 261	2 829	207	1 502
Järvenpää	45237	20,25	4 828	881	5 709	564	490	830	4 793	115	315
Kirkkonummi	41441	19,75	5 022	806	5 828	527	505	887	5 935	102	211
Lohja	**45988**	**20,50**	**4 499**	**1 728**	**6 227**	**701**	**343**	**632**	**4 201**	**204**	**472**
Nurmijärvi	44136	19,75	4 766	941	5 708	813	432	624	4 923	188	977
Porvoo	51135	19,75	5 803	1 209	7 012	1 585	545	521	2 744	291	1 925
Raasepori	27481	22,00	4 419	2 350	6 769	547	256	383	4 047	203	233
Salo	51407	20,75	4 023	2 400	6 423	462	314	365	1 969	147	378
Siuntio	6198	21,50	5 086	915	6 001	546	265	278	3 386	206	806
Vihti	29241	20,50	4 684	1 113	5 797	623	404	463	3 613	154	442
keskiarvo		*20,55*	*4 821*	*1 376*	*6 198*	*711*	*391*	*624*	*3 844*	*182*	*726*
min	*Espoo ei*	*19,75*	*4 023*	*806*	*5 708*	*462*	*256*	*278*	*1 969*	*102*	*211*
max	*mukana*	*22,00*	*5 803*	*2 400*	*7 012*	*1 585*	*545*	*1 261*	*5 935*	*291*	*1 925*
mediaani		*20,50*	*4 797*	*1 161*	*6 114*	*594*	*381*	*572*	*3 830*	*196*	*457*

Kunta	Asukas-määrä 31.12.2021	konsernin lainakanta €/asukas	konsernin vuosikate % €/poistoista	Konsernin Kertynyt yli-/alijäämä €/asukas
Espoo	297354	15200	148	2749
Inkoo	5349	3 496	185	2 518
Järvenpää	45237	9 603	115	97
Kirkkonummi	41441	8 107	101	104
Lohja	**45988**	**5 964**	**187**	**770**
Nurmijärvi	44136	7 763	160	2 308
Porvoo	51135	6 988	212	2 805
Raasepori	27481	5 093	166	228
Salo	51407	2 948	158	1 053
Siuntio	6198	4 014	184	806
Vihti	29241	4 280	149	954
keskiarvo		*5 826*	*162*	*1 164*
min	*Espoo ei*	*2 948*	*101*	*97*
max	*mukana*	*9 603*	*212*	*2 805*
mediaani		*5 529*	*163*	*880*

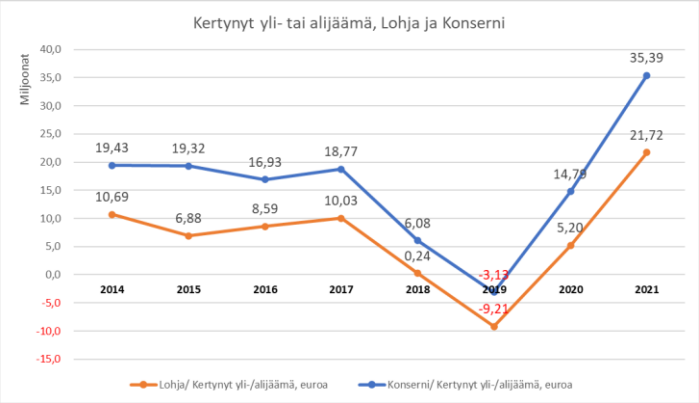

Kaupungin vuoden 2021 tilinpäätös näyttäytyy ennakoitua selvästi parempana, sillä verotulot ylittivät selkeästi arvioidun. Lisäksi valtio jatkoi kuntien tukemista erilaisilla koronatuilla ja valtionosuuksilla. Menopuolella talousarvio toteutui varsin hyvin. Myönteistä on, että kaikki hallintokunnat pysyivät käyttötalouden osalta budjetoidussa, ja tehdyt säästötoimet on pääosin toteutettu.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että koronapandemian takia kuluneet kaksi vuotta ovat olleet hyvin poikkeuksellisia, ja paljon normaalia toimintaa on jäänyt toteutumatta. Huolestuttavaa on etenkin toteutumatta jääneiden ennaltaehkäisevien ja ei-kiireellisten terveyspalvelujen aiheuttama hoitovelan kasvu.

Investoinnit ja toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

M€	2017	2018	2019	2020	2021
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta €	**-65,5**	**-79,6**	**-84,5**	**-70,5**	**-64,2**

Lohjan kaupungin toiminnan ja investointien rahavirran kertymän voidaan katsoa muodostuneen pysyvästi negatiiviseksi.

VUODET	BUDJ	LISÄBUDJ	BUDY	TOTEUTUNUT	EI TOTEUTUNUT
2017	26 645 000	13 929 000	40 574 000	39 683 730	-890 270
2018	27 330 000	4 246 000	31 576 000	27 495 899	-4 080 101
2019	34 800 000	1 880 000	36 680 000	24 178 408	-12 501 592
2020	41 060 000	10 390 000	51 450 000	33 799 453	-17 650 547
2021	28 700 000	13 940 000	42 640 000	33 589 670	-9 050 330

Investointien tulorahoitus; % on tunnusluku, joka kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella.

	2017	2018	2019	2020	2021
Investointien tulorahoitus, %	38,12	20,85	25,2	97,9	92,5

Investoinneista jää joka vuosi osa toteutumatta, joille haetaan valtuustolta keskeneräisten hankkeiden määrärahakorotukset seuraavalle vuodelle. Vuodelle 2022 anottavia keskeneräisten investointihankkeiden määrärahoja jäi yhteensä n. 9 M€.

Vuodelle 2021 myönnetyt investointien määrärahat

Talousarviossa hyväksyttyjen valtuuksien puitteissa valtuusto päätti (kv 16.6.2021 § 91) myöntää investointihankkeiden ajoituksesta johtuen keskeneräisille hankkeille vuoden 2021 talousarvioon määrärahan korotukset.

PROJ	TA ALKUP. 2021	LISÄ TA 2021	TA yht. 2021	TOT. 2021	ero (ta yht. - tot.) 2021
9100 Maa- ja vesialueet	1 550 000	0	1 550 000	1 530 981	-19 019
9151 Tunnin juna osakkeet	250 000	220 000	470 000	722 244	252 244
9200 Tietohallinto	500 000	200 000	700 000	702 688	2 688
9210 Hyvinvoinnin irtain omaisuus	1 200 000	260 000	1 460 000	873 729	-586 271
9250 Konekeskus	380 000	0	380 000	403 531	23 531
9252 Ruokapalvelut	100 000	70 000	170 000	146 715	-23 285
9254 Kiinteistöpalvelut	50 000	0	50 000	44 000	-6 000
9280 Kaupunkisisältöjen irtain	200 000	0	200 000	158 290	-41 710
9510 Muut perusturvan hankkeet	500 000	450 000	950 000	105 941	-844 059
9524 Laurentius-talo, Laban	2 430 000	2 090 000	4 520 000	5 763 897	1 243 897
9525 Ojamon koulu	3 700 000	3 300 000	7 000 000	4 506 397	-2 493 603
9526 Rauhala/Järnefeltin koulu	1 500 000	4 220 000	5 720 000	8 303 209	2 583 209
9528 Lohjan lukio	5 000 000	0	5 000 000	535 419	-4 464 581
9529 Muut koulut ja päiväkodit	1 100 000	0	1 100 000	716 966	-383 034
9550 Muut tilahankkeet, elinvoima	500 000	100 000	600 000	2 135 823	1 535 823
9599 Muut tilahankkeet, hyvinvointi	400 000	250 000	650 000	273 694	-376 306
9600 Ympäristötyöt	840 000	0	840 000	463 809	-376 191
9602 Liikunta-alueet	900 000	0	900 000	353 646	-546 354
9603 Taimiston liikuntapuiston rakentaminen	500 000	1 440 000	1 940 000	492 635	-1 447 365
9605 Asuntomessualueen kunnallistekniikka	1 000 000	340 000	1 340 000	971 883	-368 117
9649 Muut kaavatiet	3 300 000	0	3 300 000	3 032 175	-267 825
9652 Paloniemen kunnallistekniikka	500 000	0	500 000	0	-500 000
9653 Karnaisten yritysalue	0	500 000	500 000	183 066	-316 934
9699 Muut vesihuoltohankkeet	2 300 000	500 000	2 800 000	1 789 643	-1 010 357
Summa	**28 700 000**	**13 940 000**	**42 640 000**	**33 589 670**	**-9 050 330**

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että talousarviossa päätetyt investoinnit alittuivat noin 9 M€:lla. Syyt investointien toteutumatta jäämiseen ovat pääosin hyvin perusteltuja. Kirjanpidon poistojen määrä vähentää vuosikatetta ja tätä kautta investointeihin käytettäviä varoja. Viimeisten viiden vuoden aikana investointibudjetista keskimäärin viidesosa on jäänyt toteutumatta.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa siitä, että investointien jatkuva korkea taso johtaa kaupungin liialliseen velkaantumiseen tulevina vuosina. Haasteena on myös se, että rakennusinvestointien toteuttaminen ei ole viime vuosina edennyt suunnitellussa aikataulussa osin uupuvan kriittisen henkilöstöresurssin ja osin vuosina 2020–2021 COVID-19-pandemian vuoksi. Vuonna 2021 alkanut rakennuskustannusten nopea nousu johtaa siihen, että keskeneräiset hankkeet eivät todennäköisesti toteudu arvioiduissa talousarviokehyksissä.

Kaupungin talous on suurten muutosten edessä. Investointien suunnittelussa tulisi pyrkiä välttämättömien investointikohteiden taloudellisesti tarkoituksenmukaiseen ajalliseen hajauttamiseen, mutta samalla myös jo päätettyjen hankkeiden toteutukseen realistisesti suunnitellun aikataulun ja rahoituksen mukaisesti.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että tulevina vuosina investoinneista tehdään aiempaa huolellisempi tarvearviointi.

2.1. Tunnuslukuja

Laskelma		Tunnusluku	2017	2018	2019	2020	2021	selite
Lohja	Tuloslaskelma	Toimintatuotot/Toimintakulut, %	16,90	15,92	16,37	15,92	19,67	
Lohja	Tuloslaskelma	Vuosikate/Poistot, %	109,69	37,57	40,22	174,13	204,25	>100 %, kunnan tulorahoitus on riittävä
Lohja	Tuloslaskelma	Vuosikate, euroa/asukas	328,17	128,23	139,28	734,31	701,20	
Lohja	Rahoituslaskelma	Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta €	-65527	-79 584	-84 488	-70 551	-64 201	Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi
Lohja	Rahoituslaskelma	Investointien tulorahoitus, %	38,12	20,85	25,25	97,88	92,49	Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta rahoitettiin tulorahoituksella.
Lohja	Rahoituslaskelma	Laskennallinen lainanhoitokate	0,55	0,61	0,59	2,54	2,23	>2 hyvä, 1-2 tyydyttävä, <1 heikko
Lohja	Rahoituslaskelma	Kassan riittävyys, pv	7,96	5,81	7,58	9,05	22,80	
Lohja	Tase	Omavaraisuusaste, %	42,83	38,85	35,06	36,93	38,36	70 % hyvä, 60 % tyydyttävä, 50 % välttävä tai heikko
Lohja	Tase	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	60,00	66,50	71,45	67,87	68,68	Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.
Lohja	Tase	Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	0,00	54,20	59,29	55,08	56,76	
Lohja	Tase	Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 euroa	10033	235	-9 214	5 198	21 724	
Lohja	Tase	Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	214	5	-200	113	472	
Lohja	Tase	Lainakanta 31.12., 1000 euroa	143480	157 001	176 435	178 390	193 194	
Lohja	Tase	Lainakanta 31.12, € / asukas	3067	3 391	3 838	3 888	4 201	
Lohja	Tase	Lainasaamiset, 1000 €	3189	3 123	3 057	3 750	3 694	
Konserni	Tuloslaskelma	Toimintatuotot/Toimintakulut, %	40,31	39,77	41,30	45,06	48,66	
Konserni	Tuloslaskelma	Vuosikate/Poistot, %	108,13	50,73	63,56	162,70	186,68	
Konserni	Tuloslaskelma	Vuosikate, euroa/asukas	536	276	336	980	36	
Konserni	Rahoituslaskelma	Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta €	-80256	-94 835	-102 330	-99 410	-86 661	
Konserni	Rahoituslaskelma	Investointien tulorahoitus, %	48,47	34,05	33,58	72,31	88,06	
Konserni	Rahoituslaskelma	Pääomamenojen tulorahoitus, %	141,58	55,78	54,06	91,58	121,90	
Konserni	Rahoituslaskelma	Lainanhoitokate	-0,84	-1,17	-1,20	-4,56	-4,18	
Konserni	Rahoituslaskelma	Kassan riittävyys, pv	18,53	15,56	16,51	24,38	7,22	
Konserni	Tase	Omavaraisuusaste, %	34,80	31,29	28,24	29,09	31,28	>50 % hyvä, 50 % tyydyttävä, <50 % välttävä tai heikko
Konserni	Tase	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	63,32	67,51	70,75	71,50	69,57	
Konserni	Tase	Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 euroa	18774	6081	-3128	14 786	35 391	

Konserni	Tase	Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	401,29	131,34	-68,05	322,23	769,57	
Konserni	Tase	Konsernin lainat, €/asukas	4461	4 808	5 384	5 713	5 964	
Konserni	Tase	Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	208715	222 603	247 478	262 132	274 250	
Konserni	Tase	Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	86	53	53	1	48	
Konserni	Tase	Velat ja vastuut käyttötuloista, %			64,45	59,71	58,62	
Konserni	Tase	Lainat ja vuokravastuut €, 31.12.; 1000 €			288 174	287 809	299 927	
Konserni	Tase	Lainat ja vuokravastuut €/asukas			6 269	6 272	6 522	
Lohja		**Asukasmäärä**	46785	46296	45965	45886	45988	

3. Toimielinten vuoden 2020 toiminta ja talousarvion toteutuminen

Kaupungin organisaatiorakenne muuttui 1.8.2021 alkaen. Arvioinnissa on käytetty 1.8. voimaantullutta rakennetta.

3.1. Luottamushenkilöhallinto

Luottamushenkilöhallinnon talousarvion toimintakate oli -2 009 252 euroa, toteuma oli -1 786 247 euroa, joten talousarvio alitettiin 223 005 eurolla.

Koronapandemian vaikutukset ovat edelleen näkyneet luottamuselinten toiminnassa. Etäkokoukset ovat vähentäneet kokoustarjoiluja ja matkakorvauksia.

Tarkastuslautakunta pitää toivottavana, että valmistelevia kokouksia ja koulutuksia voidaan jatkossakin toteuttaa etäyhteyksien avulla, mikä säästää niin aikaresursseja kuin matkakorvauksiakin. Lisäksi laajan kunnan alueella vähemmillä ajokilometreillä edistetään myös HINKU-tavoitteiden toteutumista.

3.1.1. Erityisiä huomioita

Lohjan Liikuntakeskus Oy

Lohjan Liikuntakeskus Oy esitti vuokravapautusta touko- ja lokakuun 2021 väliseksi ajaksi (kh 26.4.2021 § 138). Tällä yhtiö saisi arvion mukaan katettua kaikki koronaviruspandemian aikaiset menetyksensä. Kaupunginhallitus myönsi Lohjan Liikuntakeskus Oy:lle kuuden kuukauden vuokravapauden, n. 1,0 M€ koronapandemiasta johtuneen heikentyneen taloudellisen tilanteen vuoksi. Päätöksessä edellytettiin Lohjan Liikuntakeskus Oy:n hallitukselta ja johdolta käyttötalouden tarkkaa seurantaa ja sopeuttamista mahdollisuuksien mukaan toimintatuottojen laskettua. Lisäksi päätettiin, että Lohjan Liikuntakeskus Oy:n talouden tasapainottamiseen tarvittaviin toimenpiteisiin palataan loppuvuodesta vuoden 2022 budjetin käsittelyn yhteydessä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että jälkeenpäin tarkasteltuna Liikuntakeskus Oy:n saama vuokravapautus ei olisi ollut tarpeellinen Liikuntakeskuksen vakavaraisuuden varmistamiseksi. Taseessa oleva ylijäämä tulisi ottaa huomioon vuoden 2023 avustuksen suuruudessa.

Intercol-selvitys

Paloniemen lomakylähanke alkoi vuonna 2017, kun Intercol Oy lähestyi kaupunkia etsien kohdetta kiinalaisella rahoituksella toteutettavalle lomakylälle. Paloniemen alue, joka oli juuri yleiskaavoitettu ja johon oli suunniteltu asuntomessuja, herätti sijoittajien kiinnostuksen. Käynnistyi hanke, jossa osaan Paloniemen aluetta Intercol Oy:n on tarkoitus rakentaa loma- ja hyvinvointikylä, joka pitäisi sisällään hotelli- ja loma-asuntotoimintaa monine palveluineen.

Määräalojen kaupan esisopimus ja sopimus Paloniemensairaalasta (Cloudia sopimus 2018.138.1) sekä kiinteistökaupan esisopimukseen perustuva vuokrasopimus allekirjoitettiin 12.4.2018 (Cloudia sopimus 2018.139.2).

Marraskuussa 2020 hanke tuotiin toimielinkäsittelyyn tonttien luovutukseen ja saunarakennuksen myymiseen liittyen. Tässä vaiheessa päätöksenteossa ei ollut tietoa, että Intercol Oy oli kesästä

2020 saakka laiminlyönyt maksunsa kaupungin suuntaan. Asia tuli tietoon 11.1.2021 kaupunginhallituksen käsittelyn alla. Tiedonpuute synnytti luottamuspulan viranhaltijavalmistelua kohtaan.

Intercol Oy:n saatavista tehtiin sisäisen tarkastuksen selvitys, sekä kaupunginhallituksen BDO Oy:tä tilaama ulkopuolinen selvitys. Vuoden 2021 aikana kaupunginhallitus päätti purkaa Intercol Oy:n kanssa tehdyn esisopimuksen Paloniemessä sijaitsevien määräalojen osalta.

Hallintosäännön §27 ei ota kantaa siihen, pitäisikö maksuhelpotuksia tai maksusuunnitelmien myöntämisessä tarkastella saatavien yhteismäärää vai yksittäisiä laskuja.

Avoimia saatavia raportilla oli tarkasteluhetkellä 99 037,02 euroa (sis. alv.) Sisäinen valvonta on pettänyt Intercol Oy:n maksamattomien laskujen suhteen. Selvityksen perusteella useat viranhaltijat, mukaan lukien kaupunginjohtaja ja elinvoimajohtaja, olivat tietoisia Intercol Oy:n maksuvaikeuksista. Näin ollen saatavia olisi pitänyt seurata erityisen tarkasti.

Sisäisen tarkastuksen selvityksessä annettiin seuraavat suositukset, joihin tarkastuslautakunta yhtyy:

- Saatavien seurannasta Lohjan kaupungissa tulee laatia selkeä ohjeistus, kenen vastuulla ja kenelle raportoidaan.
- Hallintosääntöä tulee tarkentaa maksuhelpotusten ja maksusuunnitelmien osalta.
- Sisäistä ja ulkoista valvontaa helpottaisi, jos prosessikuvaukset saatetaan ajan tasalle ja palautetaan käyttöön.

Lylyisten kartanon kauppa

Lohjan kaupunki myi Lylyisten kartanon sekä kartanoalueella sijaitsevan loma-asunnon 557 750 eurolla. Lohjan kaupungin, ostajan ja Lylyisten kartanossa vuokralaisena olleen yrityksen vuokrasopimuksen jatkosta ja vuokrasopimuksen voimassaolosta syntyi erimielisyys. Lohjan kaupunginjohtajan antaman lausunnon mukaan virhe oli kiinteistön myyntiasiakirjoja valmistelleiden kaupungin viranhaltijoiden. Viranhaltijat eivät kaupungin lakimiehen muistutuksista ja ohjeista huolimatta kauppakirjaan ei ollut lisätty vuokralaista koskevaa kohtaa oikein.

Erimielisyys ratkaistiin sovintosopimuksilla (kaupunginjohtajan vhp 3.2.2021 § 6). Sopimuksessa sovittiin vuokralaisen vuokramaksujen vapautuksesta, vahingonkorvauksesta, tilojen luovutuksesta ja muuttoavusta.

Vuoden 2020 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta totesi, että sopimusvirheitä ei saa syntyä ja juristin tulee tarkastaa kaikki merkittävät sitoumukset vahinkojen estämiseksi ja olemassa olevat sopimuspohjat tulisi päivittää. Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupungin talouden kannalta Paloniemen tapahtumat saivat hyväksyttävän lopputuloksen. Lylyisten kaupasta jouduttiin puutteellisen valmistelun takia maksamaan sopimusrikkomuskorvaus.

Kaupungin hallinnon kannalta on tarkasteltava sekä hallintosääntöön tulevia muutoksia että toimintatapoja vastaavien tapahtumien estämiseksi. Kaupunginhallituksen tulee seurata, että hallintosääntöä ja hyvää hallintotapaa noudatetaan. Tämän tehtävän hoitamisessa on ensiarvoisen tärkeää, että kaupunginhallitus saa ajantasaista tietoa vireillä olevista asioista.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota sisäisen tarkastuksen erityiseen riippumattomuuteen muusta toiminnasta. Tarkastuslautakunta toteaa, että sisäisen tarkastuksen antamat suositukset ovat välttämättömiä toteuttaa pikaisesti.

Tarkastuslautakunta ilmaisee huolensa siitä, ovatko johtavat hallinnolliset tehtävät oikein kohdennettu, riittävästi resursoitu ja eriytetty.

3.2. Keskusvaalilautakunta

Vuonna 2021 järjestettiin kunnallisvaalit ja valmisteltiin tammikuussa 2022 järjestettyjä aluevaaleja. Keskusvaalilautakunnan talousarvion toimintakate oli -246 573 euroa, lautakunta pysyi talousarviossa toteuman ollessa 199 364 euroa (tot. 80,9 %).

3.3. Konsernipalvelut

Vuonna 2019 Tarkastuslautakunta kiinnitti huomioita palkanlaskennan työyksikössä ilmenneisiin ongelmiin **tulo- ja verorekisterin täsmäyttämisessä** kirjanpitoon ja totesi silloin, että täsmäytykset pitää olla tehtynä vuoden 2019 loppuun mennessä. Vuoden 2019 tietoja ei edelleenkään ole pystytty täsmäyttämään tulorekisteriin tehtyjen oikaisujen ja haasteiden vuoksi. Palkanlaskennasta saadun tiedon mukaan henkilöstöresurssien vajaus on aiheuttanut oman haasteensa korjauksille. Myös tällä hetkellä Valtakunnallinen tulorekisteri aiheuttaa haasteita, niin korjauksien kun tulorekisteristä saatavien ohjeistuksien osalta. Kaupunginhallitus totesi lausunnossaan tarkastuslautakunnan 2020 arviointikertomuksen havainnoista (KH 15.11.2021 § 366), että palkanlaskennan toiminnan kehittämistoimenpiteet ovat käynnistymässä auditoinnilla marraskuussa 2021. Osana kehittämistyötä tarkastellaan myös tulorekisterityön resurssointi vastaamaan tarvetta.

Lohjan kaupungin **Tiedolla johtaminen ja datan työllistäminen -hanke** oli Valtiovarainministeriön avustama hanke. Osana Digitalisaation edistämisen ohjelmaa valtiovarainministeriö on tukenut hankkeita, joilla edistetään julkisen sektorin teknologia- ja digitalisaatiokyvykkyyttä. Tiedolla johtaminen ja datan työllistäminen -hanke käynnistyi loppuvuonna 2019 ja päättyi marraskuun 2021 lopussa.

Hankkeen tarkoitus oli tehostaa kaupungin verotulojen käyttöä ja mahdollistaa aikaisempaa parempien palveluiden tuottaminen kuntalaisille. Hankkeelle asetettu päätavoite oli löytää ratkaisu erityyppisien kustannustietojen yhdistelemiseen niin, että saadaan olemassa olevista tietovarannoista synnytettyä suurempi kokonaisuus. Tavoitteeseen pyrittiin pääsemään kehittämällä uusia teknologisia työkaluja ja raportteja, jotka yhdistävät dataa useammasta eri lähteestä. Uusien työkalujen ja raporttien myötä kaupungin digitalisuuden aste nousee, kun järjestelmistä saatava data on keskenään yhdistettävää.

Kokonaisuudessa hankkeen toteutus onnistui hyvin, koska arviolta ainoastaan viisi prosenttia hankkeen suunnitelluista toimenpiteistä jäi toteuttamatta. Hankkeen aikana tehtiin myös laajennuksia alkuperäiseen hankesuunnitelmaan. Hankkeen resurssointi ja työnjako oli onnistunutta sekä kommunikaatio ja sisäinen ilmapiiri olivat pääosin positiivisia.

Uudet raportit ja työkalut tarjoavat kunnan päättäjille aikaisempaa tarkempaa, ajantasaisempaa ja palvelukohtaisesti jäsennetympää dataa päätöksenteon tueksi. Laadukkaammalla päätöksentekomateriaalilla saadaan tulevaisuudessa tehtyä myös parempia ja kuntalaisten edunmukaisia päätöksiä, jolloin asukkaat saavat enemmän vastinetta maksamilleen veroeuroille.

Hankkeen virallisen päättymisen jälkeen jatketaan kehitettyjen raporttien ja työkalujen jalkauttamista eri organisaatiotasoille. Jalkauttamisen lisäksi on suositeltavaa tehdä edelleen jatkokehitystä, jotta raportit ja työkalut pysyvät mukana muuttavassa työympäristössä ja vastaavat jatkossakin päättäjien, esihenkilöiden sekä työntekijöiden tarpeisiin. Ennakoiva budjetointi sekä järjestelmien välinen kommunikaatio sekä yhdistettävyys ovat esimerkkejä tulevaisuuden jatkokehitysmahdollisuuksista.

Tilintarkastuksen yhteydessä todettiin, että palkkojen sivukulut olivat täsmäyttämättä kirjanpidon ja palkanlaskennan välillä. Tarkastuslautakunta toteaa, että tulorekisterin ja palkkatietojen täsmäämiseen tulee kouluttaa oma vastuuhenkilö. Henkilöstökulujen täsmäytyksiin tulee saada toimivat ja säännölliset prosessit; seurantaa ja valvontaa on parannettava. Edellytämme, että tarkastuslautakuntaa informoidaan asian edistymisestä.

Liitetietojen laatimiseen tulee olla selkeät ja täydelliset liitetietotositteet, joista käy ilmi kaikkien liitetietojen perusteet yhdisteltävien yhteisöjen sekä eliminointien osalta. Liitetiedot tulee laatia lain ja kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti.

Lähes 0,4 M€ myyntisaamisista on yli vuoden vanhoja. Tarkastuslautakunta suosittelee, että vanhat myyntisaamiset kirjataan luottotappioiksi sen jälkeen, kun on todettu, ettei saamisia saada perittyä. Jälkiperintä jatkuu tästä huolimatta.

Tiedolla johtamisen edellytyksiä on edelleen edistettävä jo saatujen hyvien kokemusten myötä. Erityisesti talouden neljännesvuosiraporttien laadinta on muuttunut tehokkaammaksi. Tiedolla johtamista tulee kehittää konsernipalveluiden olennaisena osana. Saatua tietoa pitää analysoida ja tuoda päätöksenteon ja tavoitteiden toteutumisen arvioinnin sekä strategisen johtamisen tueksi. Näin syntynyttä tietoaineistoa on syytä tuoda myös kuntalaisten saavutettavaksi.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että hallintosäännön 24 § mukaisen konserniohjeen laatiminen oli vuoden 2021 lopussa edelleen tekemättä.

Konsernipalveluiden tulosalueen toimintakate ylitti 0,7 M€ talousarvion.

Koronapandemiasta aiheutuneet rajoitukset ovat vaikuttaneet kuntouttavaan työtoimintaan. Kaupungin maksettavat työmarkkinatuen kuntaosuudet kääntyivät nousuun vuonna 2020 ja nousu jatkui vuonna 2021. Koronapandemia on vaikuttanut työllistettyjen määrään, mikä näkyy saatujen työllistämistukien laskuna.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupunki on onnistunut hyvin koronapandemian hoidossa sekä henkilöstön että asukkaiden osalta.

Elinvoima-toimiala

3.4. Tekninen lautakunta

Teknisen lautakunnan alaisuuteen kuuluu Elinvoima-toimialan teknisen toimen tulosalue.

Teknisen lautakunnan alaisten toimintojen muutetun talousarvion toimintakate oli 14,0 M€ euroa, toteuman ollessa 16,9 M€. Toimintakate toteutui 2,9 M€ parempana. Teknisen lautakunnan talousarvion todellista toteutumista on vaikea arvioida kesken vuotta tapahtuneen organisaatiomuutoksen vuoksi. Kaikkia talousarviolukuja ei ole kohdennettu uudelleen 1.8.2021 tapahtuneen organisaatiouudistuksen myötä. Entiseen palvelutuotantolautakuntaan kuului nykyisen teknisen lautakunnan lisäksi konsernihallinto.

Tarkastuslautakunta toteaa, että lumenajon logistiikkaan on syytä kehittää uusia ratkaisuja. Lumenajossa tulisi käyttää siihen paremmin soveltuvaa kalustoa, jolloin ajokilometrien määrä vähenisi. Teiden talvikunnossapidossa on turvattava nykyisen tiekarhukaluston tehokas käyttö riittävällä henkilöstön kouluttamisella.

Vesilaitoksen toimintaa on kehitettävä yksikön investointisuunnitelman mukaisesti siten, että korjausvelka tosiasiallisesti lyhenee.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Karnaistenkorven kunnostustöiden toteutus muuttui palvelutuotantolautakunnan päätöksen jälkeen. Toteutuksen painotus suuntautui huoltoteihin, jotka toteutuivat suunniteltua järeämpinä. Tästä olisi ollut syytä tiedottaa Ely-keskukselle ja kaupunkilaisille.

Tarkastuslautakunta esittää, että harmailla listoilla olevien kiinteistöjen myyntiä tehostetaan, ja myyntikelvottomat rakennukset puretaan.

3.5. Kaupunkisuunnittelulautakunta

Kaupunkisuunnittelulautakunnan alaisuuteen kuuluu Elinvoima-toimialan kaupunkisuunnittelun tulosalue, jonka tulosyksiköitä ovat kaupunkikehitys ja elinkeinotoiminta.

Kaupunkisuunnittelun toimintakate toteutui 0,5 M€ muutettua talousarviota parempana. Tulosalueelle tehtiin n. 55 000 euron vähennys tuottoihin kaupunginvaltuuston (10.11.2021 § 165) Lohjan liikuntakeskus Oy:lle myönnetyn vuokravapauden vuoksi.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kilpailutuksiin liittyvät transaktiokustannukset muodostuvat eräissä tapauksissa (esim. paikkatietojärjestelmien ja perusrekistereiden kilpailutus) hyvin korkeiksi, mikä tuhoaa kilpailutuksen tarkoituksen kustannusten kurissapitämiseen. Erityisesti liiketoiminnaltaan pienempien ja paikallisten toimijoiden edellytykset osallistua tarjouskilpailuihin ovat usein rajalliset mm. vakavaraisuus- ja referenssivaatimusten vuoksi.

3.6. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tulosalueen toimintakate toteutui 0,2 M€ talousarviota paremmin. Kokonaisuutena tulosalue selvisi toisesta vaikeasta koronavuodesta huolimatta hyvin. Tuotto-odotuksista toteutui vain 82,3 %. Kirjasto, museo ja yleinen kulttuuritoimi ylittivät talousarviossa asetetun tuottotavoitteen. Eniten koronasta kärsivät teatteri ja kaupunginorkesteri. Kaupunginorkesterin tilannetta helpotti kuitenkin valtiolta saatu korona-avustus.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi toteutti tehtäviään kiitettävästi uusia toimintatapoja kehittäen.

Hyvinvointi-toimiala

Hyvinvointi-toimialan perustehtävänä on edistää kasvua ja oppimista, terveyttä ja elämänhallintaa sekä toimintakykyä ja hyvää elämää.

Vuoden 2021 painopisteet:

- Tehokas ja tarkoituksenmukainen palveluverkko
- Turvallinen sote-siirtymä ja toimiva yhteistyö maakunnan kanssa
- Hyvinvoiva, osaava ja motivoitunut henkilöstö

Hyvinvointi kokonaisuutena alitti alkuperäisen talousarvion 6,6 ja muutetun 6,7 M€.

HUS:lta saatiin erikoissairaanhoidon käytön mukaisia palautuksia 9,6 M€, erikoissairaanhoito alittui 5,8 M€.

Koronapandemia on edelleen aiheuttanut huomattavia lisäkustannuksia. Koronaepidemian aiheuttamat kustannukset vuodelle 2021 ovat olleet n. 6,9 M€, korona tukia on valtiolta saatu n. 8,8 M€, eli n. 1,9 M€ euroa kustannuksia enemmän.

3.7. Lasten, nuorten ja perheiden lautakunta

Lasten, nuorten ja perheiden tulosalueen toteutunut toimintakate oli -105,2 M€.

Tulosalueen toimintakate toteutui talousarvion mukaisesti (99.9 %). Lisämäärärahoja myönnettiin Lapsiperheiden sosiaalipalveluiden henkilöstöresurssin lisäämiseen 230 000 euroa (kv 24.3.2021 § 37). Lasten, nuorten ja perheiden tulosalueen toimintatuottoihin ja -kuluihin sisällytettiin eri hankkeille ja projekteille myönnetyt avustukset yhteissummaltaan 3 407 700 euroa toimintakatteen säilyessä ennallaan. Toimistohenkilöstön hallinnollinen siirto operatiivisista hallintopalveluista toimialoille lisäsi Lasten, nuorten ja perheiden tulosalueen henkilöstökuluja 980 910 euroa ja vastaavasti vähensi palvelujen ostoja 980 910 euroa, toimintakatteen säilyessä ennallaan.

Lastensuojeluilmoitusten määrä nousi noin 30 % edellisvuodesta. Niitä tehtiin 2021: 2288 kpl (2020: 1837 kpl)

Lasten, nuorten ja perheiden tuen tarpeiden tasainen lisääntyminen on näkynyt kaikissa lasten ja nuorten palveluissa.

Lasten, nuorten ja perheiden toiminta-alueiden talousarvion toteutumisessa on ollut ylityksiä kouluikäisten palvelualueella johtuen mm. oppivelvollisuuden pidentämisestä. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja erityispalveluiden alueella ylitystä on tapahtunut lastensuojelun toiminnassa runsas miljoona euroa.

Tarkastuslautakunnan huomioiden mukaan AVI:n huomautuksista huolimatta lastensuojelun ennaltaehkäisevä toiminta ja perhetyö ei ole tuottanut toivottuja tuloksia vuoden 2021 aikana. Tarkastuslautakunta toteaa, että on huolehdittava lapsiperheiden sosiaalipalveluyksikön henkilöresurssit vastaamaan vähintään lakisääteistä minimimitoitusta sekä kehitettävä toimintaprosesseja niin, että lakisääteisissä määräajoissa pysytään.

Osasyynä lasten ja nuorten pahoinvoinnin kasvuun on ollut koronaepidemia. Lastensuojeluilmoitusten ja asiakkuuksien määrä on vuoden 2021 aikana kasvanut erittäin huolestuttavasti. Tarkastuslautakunta kuitenkin katsoo, että vuonna 2021 alkanut lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin parantamiseen kohdistuneiden toimintojen kehittäminen on oikean suuntaista.

Ennusteiden vastaisesti alle kouluikäisten lasten määrä kasvoi, mutta kouluikäisten laski. Tarkastuslautakunta katsoo alle kouluikäisten ja kouluikäisten lasten palvelualojen toiminnan olleen tavoitteiden mukaista.

3.8. Sosiaali- ja terveyslautakunta

Sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisia tulosalueita ovat työikäisten ja ikääntyneiden tulosalueet. Sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisen toiminnan toteutunut toimintakate oli -142,4 M€. Toimintakate toteutui 6,6 M€ talousarviota parempana, toimintakatteeseen vaikuttavia määrärahamuutoksia ei tehty.

3.8.1. Työikäisten tulosalue

Työikäisten tulosalueen talousarvion toimintakate oli -111,9 M€. Talousarvio toteutui 7,9 M€ suunniteltua parempana.

Toimintatuotot ylittyivät 7,9 M€ johtuen budjetoitua suuremmista korona-avustuksista. Henkilöstökulut ylittyivät 0,3 M€, henkilöstöä lisättiin koronarokotuksiin ja tartunnan jäljityksiin. Palvelujen ostot alittuivat 0,8 M€ erikoissairaanhoidon palautuksien ansiosta. Aineet ja tarvikkeet ylittyivät 0,3 M€, ylitys aiheutui koronaan liittyvillä suojavarustehankinnoilla.

Koronapandemiasta aiheutuneita kuluja tulosalueelle kirjattiin 6 M€.

Erikoissairaanhoito

Erikoissairaanhoidon vuoden 2021 toimintakate oli -64,0 M€ (91,6 %). Talousarvio alittui 5,9 milj. eurolla. Toimintakulujen alittumista selittää HUS:n maksamat palautukset, näistä suurimmat erät ovat palveluiden käytön tasaus vuoden aikana yhteensä noin 6 M€, ylijäämän palautus 1,89 M€ ja kalliin hoidon tasauksen nettopalautus 0,7 M€. Koronapandemiaan liittynyt alhaisempi hoitoon hakeutuminen ja sairaaloiden ei-kiireellisen toiminnan sulut vuoden aikana selittävät keskeiseltä osin käytön vähenemistä.

3.8.2. Ikääntyneiden palvelualue

Ikääntyneiden palvelualueen talousarvion toimintakate oli -37,2 M€, tulosalueen toimintakatteeseen vaikuttavia määrärahamuutoksia ei tehty. Toimintakate toteutui 1,3 M€ talousarviota heikompana.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sosiaali- ja terveyslautakunnan toimialueella on 2021 ollut käynnissä useita projekteja johtuen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun aloittamisesta. Ne ovat vaatineet vastuutehtävissä toimineilta ylimääräistä työpanosta etenkin, kun samanaikainen koronapandemia on edellyttänyt erityisjärjestelyjä. Lautakunta katsoo, että Lohjan sotevastuuhenkilöt ovat toimineet aktiivisesti ja johdonmukaisesti edistääkseen siirtymää hyvinvointialueisiin.

Suurena huolen aiheena edelleen on ollut henkilöstön saatavuus useissa eri ammattiryhmissä. Erityisesti lähihoitajien, sairaanhoitajien, hammashoitajien ja sosiaalityöntekijöiden rekrytoimisessa on vakavia haasteita, jotka vaarantavat laadukkaiden palvelujen toteuttamisen samalla kun lainsäädännön velvoitteet (esim. vanhuspalvelulaki) hoitotakuun ja henkilöstömitoituksien osalta kiristyvät.

4. Talousarvion sitovien tavoitteiden toteutumisen arviointi

4.1. Elinvoimainen Lohja

Tavoite	Mittari	Tilinpäätös
Kaavoituksen sujuva prosessi: Kaavoitusohjelman toteutuminen	Edetty kaavoitusohjelman mukaisesti ja sen mukaisessa järjestyksessä. \- Muijala \- Pitkäniemi \- Hiidensalmi II	Kaavoitus ei edennyt aikataulutavoitteiden mukaisesti mm. selvitystarpeitten takia. Kaavojen valmistelua kuitenkin toteutettiin.
Tarkastuslautakunta yhtyy tilinpäätöksessä esitettyyn arvioon. Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupungin elinvoimaisuuteen on panostettava nykyistä enemmän. Kaavoituksen tehostaminen on tärkeä osa elinvoiman lisäämiseksi. Kaavoitustoiminnan resurssit on mitoitettava kaupunkistrategian mukaiseksi.		

Tavoite	Mittari	Tilinpäätös
Sairauspoissaolopäivien ja työtapaturmien lukumäärä on enintään yhtä suuri kuin vuonna 2020.	Sairauspoissaolopäivien sekä työtapaturmien lukumäärä verrattuna vuoteen 2020.	Sairauspoissaolot olivat voimakkaassa kasvussa. Sairauspäiviä per henkilö oli 17,71 (v. 2020: 15,8). Työtapaturmia oli 235 kpl (v. 2020: 148).
Tarkastuslautakunta esittää huolestumisensa työtapaturmien lisääntymisestä niiltä osin, kun se ei selity kirjaustavan muutoksista.		

Tavoite	Mittari	Tilinpäätös
Talouden tasapainottamisohjelmien seuranta ja raportointi valtuustolle.	Tasapainottamisohjelmien toimenpide-esitysten seuranta ja toteutuminen.	Talouden tasapainottamisohjelman toteutumista seurattu ja siitä raportoitu säännöllisesti toimielimille osavuosikatsausten yhteydessä. Vuoden 2021 osalta talouden tasapainottamistoimenpiteet ovat pääosin toteutuneet. Osa toimenpiteistä siirtyy toteutettavaksi myöhemmin, mm. Etelä-Lohjan johtajuusjärjestelmän tarkastelu ja kotipalvelupisteiden vähentäminen.
Tarkastuslautakunta toteaa, että tasapainotus on tehty olosuhteisiin nähden onnistuneesti. Ennusteita paremman väestökehityksen sekä koronapandemian aiheuttamien haasteiden vuoksi, kaikkia tasapainotusohjelman tavoitteita ei ole ollut mielekästä toteuttaa. Kuitenkin mm. Etelä-Lohjan kotihoidon johtamisjärjestelmän kehittämisessä on ollut hidasliikkeisyyttä, jota ei voi perustella edellä mainituilla syillä.		

Tavoite	Mittari	Tilinpäätös
Talouden ydinprosessien läpikäynti ja päivittäminen (talousarvio ja tilinpäätös)	Talouden prosessit on läpikäyty ja esitelty kaupunginhallitukselle.	Talousarvio-, tilinpäätös- ja talouden seurantaprosessien uudistaminen on käynnistetty.
Tarkastuslautakunta toteaa, että talouden ydinprosessien osalta hapuilua esiintyi etenkin vuoden 2020 tilinpäätöksen valmistelussa, mutta vuoden loppua kohden taloushallinnon tilanne on parantunut.		

Tavoite	Mittari	Tilinpäätös
Tapahtumasisältöjen toteuttaminen Asuntomessuvuoden aikana	Medianäkyvyyden kasvu Tunnettuus Kävijämäärä Tavoittavuus Asiakaspalaute	Lohjan Asuntomessujen aikaiset tapahtumat kerättiin Lohja-lehteen, tapahtumakalenteriin ja tapahtumanostoja tehtiin somekanavilla. Toteutuneita tapahtumia olivat muun muassa Asuntomessujen Lohjan osaston päivittäiset ohjelmat, kulttuurikävelykierrokset torstaisin, Vares-Kantolan opastetut kierrokset, torikonsertti, Laurentiustalon avoimet ovet sekä Laurin-päivä tapahtuma. Järviyrittäjien tarjontaa nostettiin eri medioissa, omilla järvikaupunki artikkeleilla ja kaupunkikuvassa sekä somessa. Tytyri toimi messujen oheiskohteena ja siellä oli enimmillään 18 opastuskierroslähtöä päivässä.
Tarkastuslautakunta toteaa, että Asuntomessut toteutuivat koronaolosuhteista huolimatta hyvin ja toivat kaupunkistrategian mukaisesti näkyvyyttä ja kiinnostavuutta.		

4.2. Hyvinvoiva Lohja

Tavoite	Mittari	Tilinpäätös
Henkilöstön hyvinvoinnin ja turvallisuuden vahvistaminen.	Työhyvinvointikyselyjen tulokset paranevat vuoteen 2020 verrattuna. Poissaolojen määrä vähenee vuoteen 2020 verrattuna.	**Työikäisten tulosalue:** Työhyvinvointikyselyn tulokset ovat lähes samalla tasolla vuoteen 2020 verrattuna. Työnantajamielikuva on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna osiossa: suosittelisin Lohjan kaupunkia työnantajana. Asteikolla 0–4 arvioituna arvosana 3,08 (vuonna 2020 2,96). Poissaolot vuoteen 2020 verrattuna kasvoivat vuoden aikana, ollen yhteensä 5528 kalenteripäivää (v. 2020 yhteensä 4070 kalenteripäivää). Sairauspoissaolopäiviä työntekijää kohden oli 19,54 (v. 2020 15,86). **Ikääntyneiden tulosalue:** Työhyvinvointikyselyn tulokset ovat hieman heikentyneet vuoteen 2020 verrattuna. Työnantajamielikuva on parantunut edelliseen vuoteen verrattuna osiossa: suosittelisin Lohjan kaupunkia työnantajana. Asteikolla 0–4 arvioituna arvosana 3,13 (vuonna 2020 3,00). Poissaolot vuoteen 2020 verrattuna ovat hieman vähentyneet ollen 13938 kalenteripäivää (14221 kalenteripäivää 2020). Sairauspoissaolopäiviä työntekijää kohti oli kuitenkin 25,23 (v. 2020 24,21). **Lasten, nuorten ja perheiden tulosalue:** Työhyvinvointikyselyyn vastasi yhteensä 772 lasten ja nuorten palveluiden työtekijää. Kyselyn osa-alueista työn sujuminen, esihenkilötyö ja työnantaja mielikuva paranivat edellisen vuoden tasosta. Osa-alueista työyhteisen toimivuus ja voimavarani heikkenivät hieman vuoden 2020 tasosta. Henkilöstön sairaspoissaolot kasvoivat vuoden 2020 tasosta (4,10 %) hieman vuoden 2021 aikana (4,77 %). Muutos johtui osittain koronaepidemian vaikutuksesta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että työnantajamielikuvan hienoinen paraneminen eri tulosalueilla on myönteinen kehityssuunta, mutta sairauspoissaolopäivien lisääntyminen mielenterveysperusteisista syistä viestii henkisen pahoinvoinnin lisääntymisestä.

4.3. Asukkaiden Lohja

Tavoite	Mittari	Tilinpäätös
Luodaan joukkoliikenteen tiekartta ja aikataulu kaupungin joukkoliikenteen kehittämiseksi. Tiekartta avulla päätetään, hoidetaan joukkoliikenne markkinaehtoisesti vai yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.	Joukkoliikenteen tiekartta käynnistynyt ja toteutuksessa. K/E	Joukkoliikennetyöryhmä ei saanut työtään valmiiksi. Uusi joukkoliikennetyöryhmä käynnistyi vuoden 2022 alussa.
Tarkastuslautakunta toteaa asetetun työryhmän tuloksettomuuden pettymykseksi.		

Tavoite	Mittari	Tilinpäätös
Orkesterin yleisömäärien kasvattaminen yleisötyön kautta	Konserttien kuulijamäärän kasvu Tunnettavuus Medianäkyvyys	Lohjan kaupunginorkesteri kasvatti palveluidensa tunnettavuutta yleisötyön kautta mm. kaupunkimusiikkiviikolla ja Kummilapsi-hankkeen kautta. Orkesteri järjesti myös taiteilijatapaamisia ja muita vuorovaikutteisia tilaisuuksia. Koronapandemian takia yleisömäärät eivät kasvaneet aiempiin vuosiin verrattuna.
Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteisiin oli mahdoton päästä koronapandemiasta takia.		

5. Henkilöstö ja henkilöstöhallinto

Henkilöstökulut nousivat 3,9 % verrattuna vuoden 2020 tilinpäätökseen. Palkat nousivat 4,0 % verrattuna edellisen vuoden tilinpäätöksen. Henkilöstösivukulut kasvoivat 3,1 % eläkekulujen noustessa 0,6 % ja muiden henkilöstösivukulujen kasvaessa 17,9 % verrattuna vuoden 2020 tilinpäätöksen. Henkilöstökulut eivät ole suoraan verrannollisia vuoden 2020 tilinpäätökseen johtuen vuonna 2020 toteutetuista lomautuksista.[1]

Kaupungin kokonaishenkilöstömäärä väheni 20 työntekijällä (2020:3072); vakituisesta henkilöstöstä väheni 24 työntekijää (2020:2329) ja määräaikaisten työntekijöiden määrä kasvoi 4 työntekijää (2020:743). Määräaikaisten osuus on nyt 24,5 % henkilöstöstä, mikä on kuntakentällä tavanomaista suurempi osuus.

Henkilöstömäärä ja osa-aikatyötä tekevän henkilöstön osuus vaihtelevat tosiasiallisesti kalenterivuoden aikana. Sen vuoksi tietyn päivän otanta ei kuvaa koko vuoden aikana palveluksessa ollutta työvoimaa. Henkilötyövuosi kuvaa kokoaikaiseksi muutetun henkilön työpanosta. Käytännössä se kuvaa työpanosta, jonka yksi työntekijä saa aikaan vuodessa. Se lasketaan kaavalla palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100).

Henkilöstötyövuosien kehitys vuosina 2019–2021

V. 2019	V. 2020	V. 2021
3 180,01	2 796,75	2 798,0

Uusia palvelussuhteita alkoi yhteensä 60 kpl. Palvelussuhde päättyi 234 henkilön osalta. Heistä 36 siirtyi vanhuuseläkkeelle.

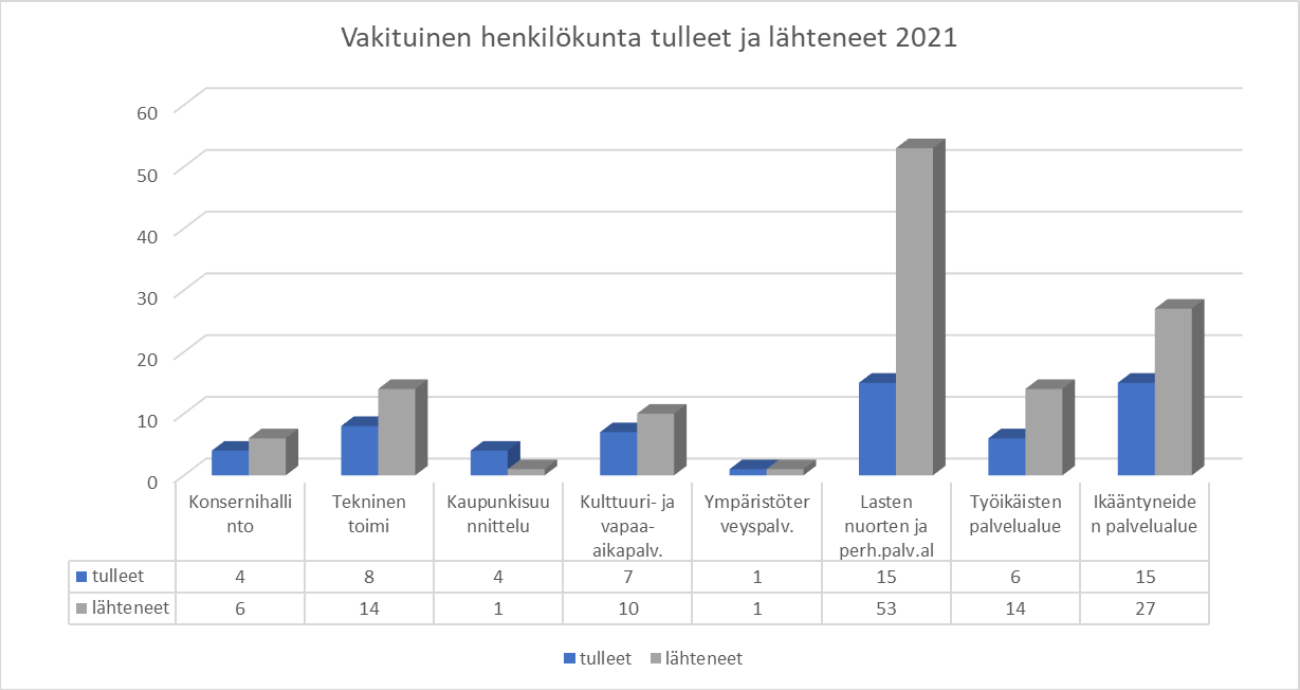

Kaupunkitasolla sairauspoissaolopäiviä oli yhteensä 53 707. Luku on merkittävästi suurempi kuin vuonna 2020, jolloin sairauspoissaolopäiviä oli yhteensä 48 517. Henkilötyövuotta kohden sairauspoissaololuku oli 19,2. Vuonna 2020 vastaava luku oli 17,4. Luku ylittää kunta-alan keskimääräisen arvon (17,0).

Eniten sairauspoissaoloja aiheuttivat tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä sidekudosten sairaudet. Seuraavaksi eniten sairauspoissaoloja aiheuttivat mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Niiden osuus kasvoi edellisvuoteen verrattuna.

[1] Lohjan kaupungin tilinpäätös 2021

Vuonna 2021 raportointiin yhteensä 235 työtapaturmaa. Niistä 94:ssä seurauksena ei ollut sairauspoissaoloa, eikä niistä haettu vakuutusyhtiöltä korvauksia. Suurin osa työtapaturmista tapahtui työpaikalla (184 kpl). Työmatkatapaturmia oli 51 kpl.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto suoritti yhteensä 16 tarkastusta Lohjan kaupungin toimintoihin. Keväällä 2021 suoritettiin tarkastus, joka kohdistui erityisesti Elinvoima-toimialan ylimmän johdon työkuormitukseen. Tarkastuksessaan Etelä-Suomen aluehallintovirasto tunnisti terveyttä vaarantavia psykososiaalisia kuormitustekijöitä ja antoi niihin perustuen työnantajalle kehotuksen. Valvonta-toimenpiteenä kehotus tarkoittaa sitä, että tarkastuksella on havaittu asia, joka on lainsäädännön vastainen ja josta aiheutuva vaara tai haitta on vähäistä suurempi. Kaupunginhallitus antoi asiassa aluehallintovirastolle selvityksen 15.11.2021 (§ 362). Aluehallintovirasto suorittaa asiassa jälkivalvonnan vuoden 2022 aikana.

Muut aluehallintoviraston tarkastushavainnot ovat johtaneet joihinkin toimintakehotuksiin, jotka ovat koskeneet fyysisiä työolosuhteita sekä lakisääteisten seuranta-aikataulujen tai kirjausten suorittamista. Työnantaja on ryhtynyt toimintakehotusten mukaisiin toimenpiteisiin. Myös vuoden 2022 työterveyshuollon toimintasuunnitelmaa laadittaessa on huomioitu aluehallintoviranomaisen tekemät tarkastushavainnot. Työsuojeluorganisaatio seuraa osaltaan toimenpiteiden toteutumista.

Vuoden 2021 aikana käynnistettiin hakuprosessi kaikkiaan 414 rekrytointiin. Avoinna olleista rekrytoinneista 318 saatiin täytettyä. 96 tapauksessa rekrytointiprosessi päättyi tuloksettomana, eli ketään ei palkattu. Työtapaturmista johtuvien sairauspoissaolojen määrä (vahinkoa kohden) laski hieman edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2021 ei raportoitu lainkaan vakavia työtapaturmia.

Lohjan kaupungin maksama keskipalkka oli 3 233 euroa. Summa on hieman pienempi kuin kuntaalalla keskimäärin (3 372 euroa).

Kaupungin virallisena yhteistoimintaelimenä toimii yhteistyötoimikunta, joka koostuu sekä työnantajan että työntekijöiden edustajista. Yhteistyötoimikunta kokoontui kymmenen kertaa. Kokouksissa käsiteltiin yhteistoimintalain mukaisesti henkilöstöön ja henkilöstön asemaan sekä oikeuksiin vaikuttavia asioita. Kaupunginjohtaja piti ajankohtaiskatsauksen kaikissa kokouksissa. Elokuusta 2021 alkaen useat yhteistyötoimikunnan käsittelemät olivat sellaisia, jotka 1.8.2021 voimaan tulleen hallintosäännön mukaisesti vietiin henkilöstöjaoston päätettäviksi.

Työsuojelun yhteistoiminnan järjestämiseksi Lohjan kaupungissa toimii työsuojelujaosto, jonka puheenjohtajana on työsuojelupäällikkö ja jäseninä työsuojeluvaltuutetut. Työsuojelujaosto kokoontui yhdeksän kertaa. Kokouksissa käsiteltiin työterveyshuollon työpaikkaselvityskäyntien raportit ja niihin sisältyvät toimenpidesuositukset, Aluehallintoviraston tarkastuskertomukset sekä työtapaturmien tutkintaraportit.

Osaamisen kehittämisen tulee kytkeytyä kunnan palvelu- ja henkilöstöstrategioihin ja yksilön työuraan. Osaamisen johtamisella kytketään henkilöstön osaamisen kehittäminen kunnan toiminnan tavoitteisiin. Kaupunkitasolla koulutuksiin käytettiin kaikkiaan 4 475 kalenteripäivää. Määrä on hieman pienempi kuin vuonna 2020, jolloin koulutuspäiviä oli yhteensä 5 824.

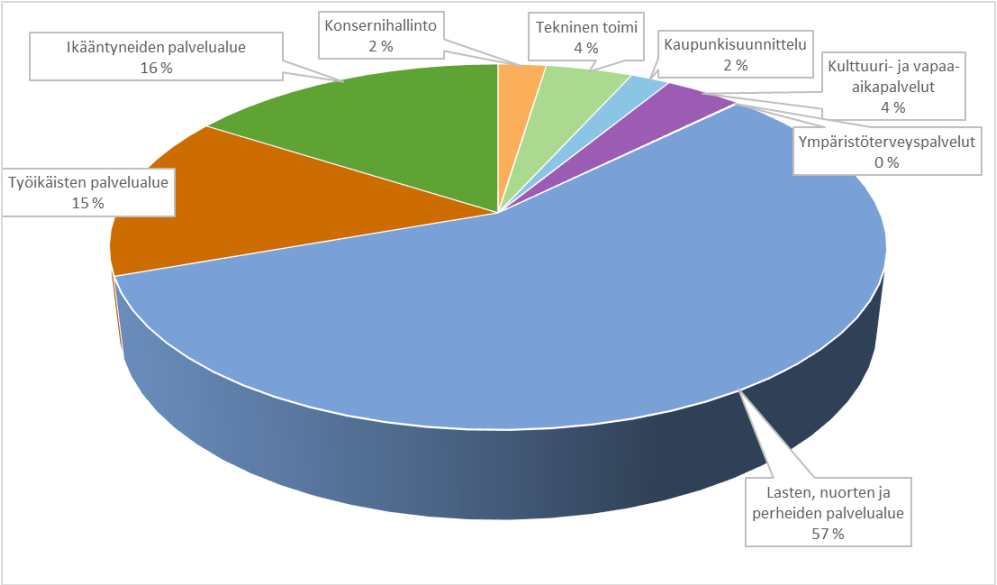

Koulutuspäivien jakautuminen tuos- ja palvelualueille 2021

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan määräaikaisten työntekijöiden osuus on valitettavan korkea. Lautakunnan mielestä on tarpeen aiempaa huolellisemmin arvioida, onko mukana sellaisia työsuhteiden ketjutuksia, jotka eivät ole lainsäädännön hengen mukaisia. Lisäksi olisi syytä selvittää, kuinka paljon on sellaisia tilanteita, joissa määräaikaisuus johtuu siitä, ettei päteviä hakijoita ole saatu.

Koska pätevän ja osaavan henkilöstön saatavuus ja riittävyys ovat suuri riskitekijä laadukkaiden palvelujen tuottamiseksi, on tarpeen välttää kaikkia tarpeettomia määräaikaisuuksia.

Tarkastuslautakunta on huolissaan sairauspoissaolojen kasvusta siltä osin kuin se ei selity koronaepidemialla. Etenkin tuki- ja liikuntaelinsairauksista aiheutuvien ja mielenterveysperusteisten, usein pitkien sairauslomien, ehkäiseminen tulee olla prioriteettina. Lautakunta katsoo, että on syytä pyrkiä selvittämään, missä määrin mielenterveysperusteisten sairauslomien taustalla on työn kuormittavuuteen tai muutoin työhyvinvointiin liittyvät tekijät. Lisäksi työsuojelutoimenpiteiden lukumäärän kehittymistä tulee seurata.

6. Organisaatiouudistuksen arviointi

Vuonna 2019 emeritus professori Risto Harisalon raportissa nousivat selkeästi esille poliittisen ja hallinnollisen johdon välinen jännite sekä toimistosihteereiden asema ja sijoitus organisaatiossa. Kaupunginhallitus nimitti organisaatiotyöryhmän käsittelemään kaupungin organisaatioon suunniteltavia muutoksia.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 27.1.2020 § 33 asettaa työryhmän valmistelemaan Lohjan kaupungin viranhaltija- ja toimielinorganisaation muutoksia ja siitä aiheutuvia hallintosäännön muutoksia. Luottamushenkilöorganisaation osalta muutokset tulivat voimaan valtuustokauden vaihtuessa 1.8.2021 alkaen. Viranhaltijaorganisaation muutoksille esitettiin samaa voimaantuloajankohtaa.

Lohjan kaupungin viranhaltijaorganisaatioon kuuluu edelleen kaksi toimialaa: Elinvoima ja Hyvinvointi. Toimialajakoa tarkastellaan uudelleen sen jälkeen, kun valtakunnallisen sote-uudistuksen sisältö ja aikataulut on ratkaistu.

Tulosaluetasolla toimialojen rakennetta yhdenmukaistettiin siten, että hyvinvointitoimialalla luovuttiin palvelualueen nimikkeestä ja kummallakin toimialalla käytetään tulosalueen nimikettä.

Organisaatiotyöryhmän esityksestä, elinvoiman tulosalueena ollut konsernihallinto muutettiin toimialajaosta erilliseksi konsernipalveluiden tulosalueeksi, jota johtaa kaupunginjohtaja. Konsernipalveluissa ei siten noudateta yksi-yli-periaatetta (ts. työsuhteita koskevat päätökset tekee esihenkilön esihenkilö). Konsernipalvelut on jaettu neljään tulosyksikköön:

- talouspalvelut (esihenkilönä talousjohtaja)
- hallintopalvelut (esihenkilönä kaupunginlakimies, nyk. hallintojohtaja)
- henkilöstöpalvelut (esihenkilönä henkilöstöjohtaja)
- ICT-palvelut (esihenkilönä tekninen johtaja/tietohallintojohtaja)

Lohjan toimielinorganisaatioon palautettiin kaupunginhallituksen henkilöstöjaosto.

Kaupunginjohtajan viranhaltijapäätöksellä (17.12.2020 § 37) toimistosihteerit, lukuun ottamatta keskitettyihin hallintopalveluihin jäävät, siirrettiin 1.1.2021 alkaen hallinnollisesti niiden esihenkilöiden alaisuuteen, joiden yksikössä työskentelevät.

Controller siirtyi kaupunginjohtajan suoraan alaisuuteen.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan uusi organisaatiomalli on aiempaa selkeämpi. Virkanimikkeiden takana olevat toimenkuvat avautuvat kaupunkilaisille helpommin. Talousjohtajan asema organisaatiossa on riippumaton elinvoimatoimialasta. Sisäisen valvonnan ja tarkastuksen asemaan liittyvä epäselvyys on poistettu. Organisaatiouudistuksen jälkeen hallintopalvelujen esihenkilönä toimiva kaupunginlakimies on uuden toimenkuvansa vuoksi nimitetty hallintojohtajaksi, mistä on aiheutunut menettelytapakeskustelua.

Muilta osin uutta organisaatiomallia ei voi arvioida, koska se on ollut tilikauden loputtua vasta muutaman kuukauden käytössä.

7. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen arviointi

7.1. Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamista ja hallintaa, joilla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja niitä uhkaavia riskejä. Kuntalain 14 §:n mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet päivitetyt ohjeet on hyväksytty kaupunginhallituksessa 22.1.2018 (§ 25). Ohjeen päivityksessä otettiin huomioon kuntalain ja hallintosäännön muutokset sekä tilintarkastajien suositukset. Sisäisen valvonnan ohjeiden lisäksi laadittiin kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi kuntaliiton suosituksen mukaisesti asiakirja Lohjan kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan toimeenpanosta (kh 22.1.2018 § 25).

Lohjan kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäistä tarkastusta ja riskienhallinnan toimeenpanoa koskevassa asiakirjassa on määritelty sisäisen tarkastuksen päämäärät, tavoitteet ja niistä vastaavat tahot. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpano koskee koko organisaatiota. Sisäinen valvonta on kaupunginhallituksen ja ylimmän johdon valvontaväline. Sisäisen valvonnan tarkoituksena on auttaa tutkimalla ja arvioimalla onko toimialojen ja tulosalueiden valvonta riittävää sekä tuottaa informaatiota päätöksenteon tueksi. Ensisijainen painopiste tulee olla tule-vaisuuteen tähtäävissä kehittämistoimenpiteissä.

Valvonnan toimivuudesta vastaa kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja. Valvonnan toteuttamisvastuu on kuitenkin kaikilla tulosalueiden esimiehillä sekä myös muulla henkilöstöllä. Lautakunnat vastaavat toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta, sekä raportoivat kaupunginhallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä (hallintosääntö § 83).

Kaupunginjohtaja sekä toimialojen ja tulosalueiden/palvelualueiden muut johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta toimialallaan ja tulosalueellaan, ohjeistavat alaisiaan toimintayksiköitä sekä raportoivat kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Toimintayksiköiden/palveluyksiköiden esimiehet vastaavat yksikön riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoivat kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta sekä niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta. Konserniohje hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 8.1.2018 (§ 6).

Controller valvoo kaupungin sisäisen valvontajärjestelmän toimivuutta sisäisen tarkastuksen toimintaohjeessa hyväksytyn toimintavaltuutuksen nojalla. Controllerin työajasta on arvioitu käytettäväksi 0,7 henkilötyövuotta varsinaiseen sisäiseen tarkastukseen ja valvontaan, loput 0,3 ulkoisen valvonnan tarkastuslautakunnan sihteerin tehtäviin. Controllerin tehtäviin sisältyy myös tiedolla johtamisen kehittämistä.

Sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelma, joka on ohjeellinen ilman tarkkoja aikarajauksia, päivitettiin jatkumaan keväälle 2022 asti. Vuoden 2021 aikana pääpaino oli sisäiselle tarkastukselle toimeksiantoina tulleista selvityksistä. Merkittävin selvitys liittyi Intercol Oy:n kanssa tehtyihin sopimuksiin ja saamisiin. Tarkastuksen perusteella todettiin, että saatavien seurannasta on laadittava selkeä ohjeistus, kenen vastuulla ja kenelle raportoidaan. Lisäksi suositeltiin, että hallintosääntöä tarkennetaan maksuhelpotusten ja maksusuunnitelmien osalta.

Controllerin toimesta tehtyjä tai aloitettuja selvityksiä vuonna 2021:

Selvitys	2021 !=akuutti toimeksianto avoin tähti= tarpeesta tullut selvitys	**tila** **valmis** **kesken**
Konsernihallinnon johtajan lisävastuupalkkiot	!	●
Sisäinen tarkastus, yhteenveto tammikuussa 2021 maksetuista lisävastuupalkkioista	!	●
Intercol Oy:n selvitys, laskutus ja maksujen seuranta	!	●
Paloniemen maksuosuudet	!	●
Sisäinen tarkastus: Selvitys pätevöitymiskoulutuksista	!	●
Julkinen haku (hallintojohtaja)	!	●
Kaivosmuseon kassatarkastus	☆	●
Kaivosmuseon kassatarkastuksen seurantatarkastus	☆	●
Laskutus, saatavien seuranta- ja perintäprosessi	!	●

Tarkastuslautakunta toteaa, että controllerin asema organisaatiossa on aiempaa selkeämpi ja riippumattomampi. Controller on suorittanut lukuisia selvitystehtäviä tilivuoden aikana menestyksekkäästi.

7.2. Riskienhallinta

Kaupungin riskienhallintaohjeet on hyväksytty samanaikaisesti sisäisenvalvonnan ohjeiden kanssa vuonna 2018. Riskit on jaettu elinvoima ja hyvinvointi toimialoille, tunnistetut riskit on tallennettu TargetorPro -järjestelmään. Elokuussa 2021 toteutuneen organisaatiouudistuksen myötä osa elinvoiman riskeistä on siirretty konsernipalveluiden tulosalueelle.

Työturvallisuuslain mukaista riskien arviointia tehdään työyksikkötasolla työssä ilmenevien vaaratekijöiden tunnistamiseksi ja niiden merkitsevyyden arvioimiseksi sekä riskin pienentämiseksi/poistamiseksi. Tämä on osa työsuojelutoimintaa, mutta myös yksikön tuottaman palvelun turvaamista sekä toimintaan liittyvien vaaratilanteiden ennakointia.

Edellisten vuosien tapaan työterveysneuvotteluilla sekä työpaikkaselvityksillä on vaikutettu henkilöstöriskeihin mm. toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi ja työn kuormitukseen tasaamiseksi sekä sairauspoissaolojen vähentämiseksi.

Onnettomuusriskiin on vaikutettu systemaattisemmalla, yksiköissä tapahtuvalla tapaturmatutkinnalla, jossa mietitään keinot työtapaturman uusiutumisen ehkäisyyn. Tapaturmien ennalta-ehkäisyyn on yritetty vaikuttaa mm. kannustamalla aktiivisesti havainnoimaan omaan työympäristöään ja ilmoittamaan poikkeamista uudella Turvallisuushavainto -alustalla.

Kaupunkitasoisia riskejä niin toiminnan kuin henkilöstönkin kannalta on arvioitu konsernipalveluiden tulosalueella ja toimialoittain. Riskien luokitus tehdään määrittämällä tunnistetuille riskeille merkittävyys (arvo 1–5) ja todennäköisyys (arvo 1–5), näiden tulona saadaan riskikerroin. Riskeihin, joiden riskikerroin sijoittuu välille 15–25, hallinnoimiseen tulee panostaa vuoden sisällä.

Riskien luokitus riskikertoimen perusteella:

- 1-6 = lievät, eivät olennaiset toimintaan vaikuttavat riskit
- 9-12= riskialueet, jotka edellyttävät korjaavia toimenpiteitä keskipitkällä aikavälillä (1–5 v)
- 15-25 = riskialueet, joiden hallinnoimiseen tulee panostaa vuoden sisällä

Tilinpäätöksen yhteydessä raportoitiin seuraavat riskit, joiden hallinnoimiseen tulee panostaa vuoden 2022 aikana.

Riskilaji	Riski ja yksilöinti	Riskikerroin
Henkilöstöriskit	Tartuntataudit: Koronapandemia	20
Henkilöstöriskit	Työn henkinen kuormittavuus	20
Henkilöstöriskit	Henkilöstön saatavuus ja riittävyys	20
Johtamisriskit	Asiantuntijoiden resurssien rajallisuus	20
Johtamisriskit	Operatiivisen ja päätöksenteon roolien sekoittuminen (vuorovaikutus lautakuntien kanssa)	16
Johtamisriskit	Johdon liiallinen työkuorma ja siitä aiheutuva psykososiaalinen kuormitus seurauksineen	15
Johtamisriskit	Puutteellinen kommunikointi ylhäältä alas ja päinvastoin	15
Juridiset riskit	Laillisuus-asiavirhe prosessissa Puutteellisesta lainsäädännön tuntemuksesta ja vaatimusten kasvusta aiheutuvat riskit omalla tehtäväalueella	15
Taloudelliset riskit	Korkoriskit (koko kaupunki)	15
Taloudelliset riskit	Sote-uudistus	15
Taloudelliset riskit	Korjausvelan määrä vs. investointimäärärahat	20
Ympäristöriskit	Pohjaveden pilaantuminen (mm. vanhat pohjavesialueella sijaitsevat öljysäiliöt)	16

Kaikille tunnistetuille riskeille on mietitty riskien ehkäisykeinot ja raportoitu tehtyjä toimenpiteitä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että riskienhallintaohjeet vuodelta 2018 on syytä päivittää viipymättä. Erityisesti korkean riskitason riskien tunnistamiseen ja joustavien ratkaisujen löytämiseen operatiivisessa johdossa on kiinnitettävä huomiota.

8. Talouden tasapainotus

Vuoden 2021 keskeinen tavoite talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteutumisen seuranta ja samalla varmistaa kaupungin pitkän aikavälin tuloksellinen sekä rahoituksellinen tasapaino. Talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteutumista seurattiin toimielimissä kuukausittain ja osavuosiraporttien yhteydessä.

Konsernipalveluiden tulosalueen tasapainotustoimenpiteet vuodelle 2021 olivat 189 000 euroa, joista toteutettiin 104 000 euroa eli n. 55 %. Toteutumatta jäivät:

- hallintojohtajan viran muuttaminen lakimieheksi -15 000
- osakehuoneistojen myynneistä toteutui 30 000 euroa, toteutumatta -70 000 euroa

Teknisen toimen, tulosalueen tasapainotustoimenpiteet vuodelle 2021 olivat 740 500 euroa, joista toteutettiin 634 500 eli n. 86 %. Toteutumatta jäivät:

- päivystävien päiväkotien määrä, vaikutus -30 000 euroa,
- Nummenkylän ja Pullin koulujen siivoushenkilöstö-resurssin mitoituksen pieneneminen, lämmitys, vesi, sähkö, talvikunnossapito, jätehuolto sekä piha- ja puistoalueiden kunnostukset, joiden tasapainottavaksi vaikutukseksi arvioitiin -66 000 euroa
- Iltasiivoustoiminnan pilotointi, ostopalveluiden hyödyntäminen -10 000 euroa (ei tule toteutumaan)

Kaupunkisuunnittelun tulosalueen tasapainotustoimenpiteet vuodelle 2021 olivat yhteensä 100 000 euroa, josta toteutui 90 000 eli n. 90 %. Ympäristönsuojelun toiminta- ja asiantuntijapalveluiden hankintojen karsinta -10 000 euroa ei toteutunut.

Kaupunkisisältöjen (ei liikuntakeskus) tasapainotustoimenpiteet vuodelle 2021 olivat yhteensä 272 000 euroa, joista toteutui 166 500 euroa eli n. 61 %. Toteutumatta jäivät:

- matkailu, markkinointi ja pr
  - ulkopuolisia, maksavia toimijoita messuille +6 000 euroa
  - tapahtumainfran puitekilpailutus, koskee koko kaupunkia -10 000 euroa
  - muiden hallinnoimien tilojen myynnistä provisiomahdollisuus esim. Liikuntakeskus/Tennarin liikunta- ja tapahtumapuiston tilat. Autetaan myytävien kiinteistöjen esilletuonnissa ja markkinoinnissa, tulonmuodostus apua kiinteistömyyntiin +5 000 euroa
  - joukkorahoitus tapahtumissa ja esim. ympäristön viihtyvyyteen liittyvissä hankinnoissa (jouluvalot, muraalit, ympäristötaide jne) -10 000 euroa
- Musiikkiopisto
  - lisätään oppilaiden omakustannusosuuksia ylimääräisistä kursseista +5 000 euroa
  - musiikin perusopetuksen ja muskari -ryhmien ryhmäkokojen nosto +1 500 euroa
- yleisen kulttuurin henkilöstösäästö 1 htv -68 000 euroa

Lasten, nuorten ja perheiden palvelualueen tasapainotustoimenpiteet vuodelle 2021 olivat yhteensä 1 566 000 euroa, joista toteutui 903 700 euroa eli n. 58 %. Toteutumatta jäivät:

- neljän lastenhoitajan vakanssin vähentäminen -200 000 euroa
- Virkkalan alueen suomenkielisen varhaiskasvatuksen yhdistäminen yhteen kiinteistöön -112 000 euroa
- Palvelusetelituotannon nostaminen 23 prosenttiin -200 000 euroa
- opetustoimen johtamisjärjestelmän tarkastelu Etelä-Lohjalla -29 000 euroa, siirtyy vuoteen 2022
- Maksjoen koulun lakkauttamisen vaikutus opetusresurssiin -51 000 euroa, siirtyy
- Pullin koulun lakkauttamisen vaikutus opetusresurssiin -59 800 euroa

Työikäisten palvelualueen tasapainotustoimenpiteet vuodelle 2021 olivat 172 800 euroa, joista toteutui 58 000 euroa eli n. 34 %. Toteutumatta jäivät:

- Mahistalon siirtyminen kaupungin omaan yksikköön -64 800 euroa
- Kuntouttavan työtoiminnan ostopalvelujen korvaaminen omalla toiminnalla -50 000 euroa

Ikääntyneiden palvelualueen tasapainotustoimenpiteet vuodelle 2021 olivat 402 000 euroa, joista toteutui 242 000 euroa eli n. 60 %. Toteutumatta jäivät:

- kylvetyspalveluiden ulkoistaminen -10 000 euroa
- Pentinkulman tehostetun palveluasumisen lakkauttaminen -150 000 euroa
- kuntoutus ja hoiva -150 000 euroa

Tarkastuslautakunta toteaa, että tilinpäätöksestä 2021 saatujen tietojen perusteella tasapainotustoimenpiteitä jäi vuodelta 2021 toteutumatta 1,38 M€.

Tarkastuslautakunta toteaa, että toimialat ovat onnistuneet tasapainotustoimenpiteissä vaihtelevasti. Valtuuston hyväksymän talouden tasapainotusohjelman toteuttamisessa on kuitenkin pääosin onnistuttu. Tehtyjen säästöpäätöksien vaikutusten tarkka taloudellinen arviointi on monista eri syistä vaikeaa, eikä kaikkia sovittuja säästötoimia ole toteutettu aiotusti.

Epävarmaa on, miltä kaupungin talous näyttää hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä. On varauduttava siihen, että talouden tasapainotustyötä joudutaan jatkamaan myös tulevina vuosina, vaikka kuntatalouden epätasapaino on vuonna 2021 valtion toimenpiteitten takia vähäisempi kuin aiemmin.

9. Kaupunkikonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden toiminnan arviointi

9.1. Konsernivalvonta

Kaupunginvaltuusto määrittelee kaupungin tavoitteet ja sen mukaiset omistajapolitiikan linjaukset, päättää kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista sekä hyväksyy konserniohjeet. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 1.2.2018 voimassa olevat konserniohjeet.

Kaupunginhallitus antaa konserniohjeita koskevat yksityiskohtaisemmat yleiset ohjeet tai delegoi ohjeiden antamisvaltuudet kaupungin muulle viranomaiselle. Lisäksi kaupunginhallitus valitsee edustajat ja ehdokkaat tytäryhteisöjen hallintoelimiin ja antaa ohjeet edustajille sekä seuraa ohjeiden noudattamista. Toimintakertomuksen yhteydessä kaupunginhallitus antaa valtuustolle tiedot tytäryhteisöjen toiminnasta.

Lautakunnat toimintojen vastuullisina järjestäjinä ja palvelujen ostajina antavat toimialallaan valtuuston asettamien tavoitteiden pohjalta tytäryhteisöille toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Lautakunta huolehtii toimialaansa kuuluvan tytäryhteisön toiminnan seurannasta ja ilmoittaa mahdollisesti havaitsemistaan toiminnallisista ja taloudellisista poikkeamista ja muista epäkohdista kaupunginhallitukselle. Konserniohjeiden mukaisesti kaupunginjohtaja kaupunginhallituksen alaisena johtaa kaupunkikonsernia ja seuraa omistajapolitiikan toteutumista. Lisäksi tytäryhteisön on raportoitava toiminnasta vastaavalle toimielimelle sen mukaan, kun ao. toimielin on ohjeistuksessaan edellyttänyt.

Tilintarkastuksen 2020 raportoinnissa todettiin, että konserniohjeita on tarpeen päivittää luottamushenkilöitä koskevien tiedonsaantioikeuksien, hallitusten nimittämismenettelyiden sekä konsernissa noudatettavan hyvän hallinto ja johtamistavan osalta. Lisäksi todettiin, että kaupungin talousarviossa ei ole asetettu konserniyhteisöille erityisiä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita. Tilintarkastuksen pohjalta suositeltiin, että vähintäänkin keskeisille konserniyhteisöille asetettaisiin talousarviossa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Konserniohjeet tullaan päivittämän vuoden 2022 aikana.

Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaoston päätösten seuranta liittyen konserniyhtiöihin

Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto päätti 26.1.2021 (§ 3) valtuuttaa Lohjan Liikuntakeskus Oy:n toimitusjohtaja Jukka Vienosen neuvottelemaan Lohjan Liikuntakeskus Oy:n osakkaiden kanssa muiden kuin kaupungin omistuksessa olevien osakkeiden hankkimisesta Lohjan kaupungin omistukseen ja että konsernijohto antaa tarkemman ohjeistuksen Liikuntakeskus Oy:n toimitusjohtajalle osakkeiden hankinnasta.

- Kaupungin omistusosuus tilinpäätöshetkellä oli 83,43 %.

Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto päätti 26.01.2021(§ 4) esittää kaupunginhallitukselle, että se sulauttaa Ventelän Sammutus Oy:n osaksi kaupungin toimintaa ja antaa seuraavan sisältöisen konserniohjeen Kiinteistöosakeyhtiö Ventelän Sammutuksen yhtiökokousedustajalle: Kiinteistöosakeyhtiö Ventelän Sammutuksen tulee aloittaa välittömästi toimenpiteet yhtiön fuusioimiseksi osaksi Lohjan kaupungin toimintaa.

- Kaupunginhallitus (20.12.2021 § 432) päätti sulauttaa Kiinteistö Oy Ventelän Sammutuksen osaksi kaupungin toimintaa siten, että Kiinteistö Oy Ventelän Sammutus puretaan selvitysmenettelyn kautta

Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaostossa 29.6.2021 (§29) oli käsiteltävänä Lohjan kaupungin ja Lohjan Liikuntakeskus Oy:n välisen yhteistoimintasopimuksen uudistaminen. Jaosto päätti, merkitä tiedoksi uuden toimintamallin liikuntapalveluiden tuottamisesta Lohjan kaupungin ja Lohjan

Liikuntakeskuksen välillä ja edellytti, että uusi sopimusmalli tuodaan syksyllä jaoston hyväksyttäväksi niin, että sen toimintaperiaatteet ovat käytettävissä talousarvio 2022 valmisteltaessa.

- Sopimusmallia ei tuotu syksyn aikana hyväksyttäväksi.

Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto päätti esittää 29.6.2021 (§ 30) Lohjan kaupunginhallitukselle, että kaupunginhallitus päättää

1. merkitä tiedoksi Tennarin valmistelun tilanteen
2. että Tennarin liikuntapuisto tulisi kokonaisuudessaan Lohjan kaupungin omistukseen joko suoraan tai sen omistaman yhtiön kautta
3. että Tennarin liikuntapuisto vuokrataan Lohjan Liikuntakeskus Oy:lle, joka vastaa kokonaisuuden kunnossapidosta, käyttövuorojen hallinnoinnista, alueiden ja tilojen jälleen vuokrauksesta ja markkinoinnista
4. että alueiden ja tilojen jälleen vuokraus tulee perustua todellisiin pääoma- ja käyttökustannuksiin
5. että ulkopuoliset pitkäaikaiset vuokralaiset päätetään kaupunginhallituksen toimesta.

- Kaupunginhallitus päätti 6.9.2021 (§ 296) kohdat 1–4 esityksen mukaan

Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaostossa 2.11.2021 (§42) oli käsiteltävänä Konserniyhtiöiden tavoitteet vuodelle 2022. Konsernipalvelut on valmistellut tytäryhtiöille asetettavat tavoitteet ja käynyt vuoropuhelun yhtiökohtaisista tavoitteista yhtiöiden edustajien kanssa. Kaupungin konserni- ja omaisuusjaosto päätti merkitä vuoden 2022 konserniyhteisöille asetettavat tavoitteet tiedoksi.

- Konserniyhtiöille asetettiin talousarvion 2022 hyväksymisen yhteydessä konsernijaostolle esitetyt konserniyhtiöiden tavoitteet.

Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto päätti 16.12.2021 (§ 54) valtuuttaa Lohjan Energiahuolto Oy Loherin myymään koko päästöoikeuspositionsa, 45 460 tonnia, talven 2021–2022 aikana. Varojen uudelleensijoittamisesta haetaan erillinen ohjeistus keväällä 2022

- Vuonna 2021 Loher/Lohjan Biolämpö Oy myi CO2 päästöoikeuksia 30.000 tn, hintaan 2 416 500 euroa.

Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaostossa 16.12.2021 (§ 55) oli käsiteltävänä Lohjan Energiahuolto Oy:n toimitusjohtajan palkkausjärjestelmän muuttaminen. Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto päätti antaa Lohjan Energiahuolto Oy:n hallitukselle ennakkokäsityksenä seuraavaa:

1. Luovutaan toimitusjohtajan tulospalkkausjärjestelmästä, jonka suuruus on ollut 0–10 % hallituksen ennakkoon vahvistamien tavoitetasojen mukaisesti;

2. Korotetaan toimitusjohtajan kuukausipalkkaa 5 %:n tasokorotuksella 1.1.2022 alkaen;

3. Yhtiön hallituksella on jatkossa mahdollisuus maksaa toimitusjohtajalle vuosikohtaisesti bonuspalkkana 1–5 % vuosittain vahvistettujen kehitystavoitteiden saavuttamisesta. Asetettavat tavoitteet määräytyvät kaupungin kuntastrategian ja yhtiön hallituksen vuosittaisten vahvistamien yhtiön kehityslinjausten mukaisesti sekä.

- Ote pöytäkirjan kyseisestä päätöksestä toimitettu Lohjan Energiahuolto Oy:n toimitusjohtajalle 17.12.2021.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupungin kannalta on järkevää pitää Lohjan Energiahuolto Oy:n toimitusjohtajan palkka kilpailukykyisellä tasolla. Yhtiö tuottaa voittoa ja maksaa osinkoa vuosittain.

9.2. Lohjan konsernirakenne

Lohjan kaupunkikonserniin kuului tilivuoden päättyessä kuusi tytäryhtiötä:

- asunto- ja kiinteistöyhtiöitä 3 kpl (LOVA, Ventelän Sammutus ja Lohjan Kiinteistöt)
- liike- ja toimitilayhtiöitä 2 kpl (Lohjan Liikuntakeskus ja Lohjan Liikuntahallit)
- palvelujen tuotantoyhtiö 1 kpl (LOHER)

31.12.2021 tytäryhteisöjen Lohjan kaupungin omistusosuudet olivat seuraavat:

Kiinteistö Oy Ventelän Sammutus	77,50 %
Lohjan Energiahuolto Oy Loher	100,00 %
Lohjan Kiinteistöt Oy	100,00 %
Lohjan Liikuntahallit Oy	99,55 %
Lohjan Liikuntakeskus Oy	83,43 %
Lohjan Vuokra-Asunnot Oy	100,00 %

Tarkastuslautakunta toteaa, että päätöksenteon sujuvuuden ja konserniohjeistuksen kannalta kaupungin tytäryhtiöt on hyvä saada kokonaisuudessaan kaupungin omistukseen.

Arviointikertomuksessa annetut tiedot konserniyhtiöistä perustuvat yhtiöiden toimittamiin tilinpäätöstietoihin.

9.3. Lohjan Energiahuolto Oy Loher

Vuosi 2021 oli lämpöliiketoiminnan kannalta vaikea. Kylmä alkutalvi johti maakaasun käytön kasvuun heti vuoden alusta. Vastaavasti lämmin kesä aiheutti sen, että kiinteän polttoaineen laitosten minimitehorajat alittuivat ja jälleen jouduttiin turvautumaan maakaasuun. Syyskuussa otettin tuotantokäyttöön Virkkalan uusi biolämpökeskus. Marraskuussa alkanut erittäin kylmä jakso, joka jatkui koko loppuvuoden, merkitsi jälleen maakaasun käytön rajua kasvua. Samalla maakaasun hintaan kohdistui Euroopan laajuinen hintashokki. Virkkalan biolämpökeskuksen tuotanto vähensi osaltaan jonkin verran maakaasun tarvetta. Kokonaisuutena Loherin *lämpöliiketoiminnan* tulos jäi heikoksi.

Maakaasun hintashokkiin liittyi päästöoikeuksien hinnan merkittävä nousu. Loher pystyi hyödyntämään markkinatilannetta ja myi hallussaan olevia CO2 päästöoikeuksia 30 000 tonnia n. 2,4 M€ arvosta”

Lohjan Energiahuolto Oy:n teki tilikaudelta 1.1.-31.12.2021 voittoa n. 2 M€, 13,9 % liikevaihdosta.

Yhtiön liikevaihto oli 14,1 M€ ja se on muodostunut lämpöenergian ja päästöoikeuksien myynnistä. Liikevaihto nousi edellisvuodesta 37 %. Energianhankinnan kustannukset nousivat edellisvuodesta 3,2 M€. Liikevoitto oli 2,6 M€.

Liikevoittoprosentti oli 18,8 %, jota voidaan pitää erinomaisena. Oman pääoman tuotto oli 17,5 % ja koko pääoman tuotto 11,0 %.

Loherin kokonaishankinnasta 70,7 % (2020: 80,5 %) oli kokonaan päästötöntä energiaa. Ero edellisvuoteen johtuu tuotanto-olosuhteista, jotka lisäsivät maakaasun käyttöä koko vuoden aikana, erityisesti kuitenkin loppuvuonna.

Yhtiön oma arvio tulevasta kehityksestä on, että maakaasun hintaan liittyy tällä hetkellä erittäin suuri epävarmuus. Virkkalan biolämpölaitoksen positiivinen vaikutus Loherin tuotannossa tulee vahvistumaan.

Yhtiö on arvioinut riskien liittyvän pääosin maakaasun hintaan ja käyttömääriin; maakaasu muodostaa yhä suuremman osan Loherin primäärienergiasta ja siten sen hinnanmuodostus sekä talvikauden huippupakkaset vaikuttavat merkittävästi Loherin tulokseen.

Biopolttoaineiden saatavuus on huonontumassa ja hinta nousussa kysynnän kasvun myötä.

Lämmön tuotantokustannukset ovat voimakkaassa nousussa, mikä vaikuttaa suoraan yhtiön tulokseen. Päästöoikeuksista saatu tulo on kertaluonteinen.

9.4. Lohjan Vuokra-asunnot Oy

Tilikauden liikevaihto oli 13,2 M€ ja nousua edelliseen vuoteen oli noin 0,04 M€. Tilikauden kirjanpidollinen tulos oli 0,04 M€. Tulokseen vaikuttaa Puruskorventie 1 rakennuksen lopullinen alaskirjaus. Purkukuluihin varauduttiin kirjaamalla edellisellä tilikaudella 113 088 euroa pakollista varausta (KPL 14 §) ja päättyneellä tilikaudella varaus tuloutettiin taseesta. Rakennuksen alaskirjausta kirjattiin tasearvo tulosvaikutteisesti 32 561,30 euroa vuoden 2020 kirjanpidossa, verotuksessa purku on vähennyskelpoinen vuonna 2021. Lisäksi kirjattiin fuusiotappion poisto 105 296,07 euroa.

Yhtiön lainakanta on yhteensä 52,2 M€. Tilikaudella on nostettu lainaa yhteensä 2,3 M€. Lainoja on lyhennetty tilikauden aikana 2,7 M€ euroa. Seuraavan tilikauden lyhennysohjelman mukaiset lainojen lyhennykset ovat yhteensä 2,8 M€.

Yhtiö on käyttänyt vuonna 2021 huoltoihin ja korjauksiin n. 3 M€.

Tyhjäkäynnin määrä euroina vuonna 2021 oli n. 0,8 M€, joka on n. 5,8 % (2020: 4,8 %) vuokratuloista. Yhtiö on useamman vuoden tehnyt systemaattisesti työtä tyhjäkäynnin vähentämiseksi.

Vuonna 2017 hyväksytyn kehittämisohjelman toimenpiteiden avulla tyhjäkäynnin määrää on saatu pitkällä aikavälillä vähennettyä. Vuonna 2021 Lohjalle valmistui 180 Ara-vuokra-asuntoa ja parikymmentä kovan rahan vuokra-asuntoa asunto-osakeyhtiöihin. Vuokra-asuntojen huomattava lisääntyminen nostaa yhtiön asuntojen tyhjäkäyntiastetta.

Yhtiön oma arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä liittyy kustannustason voimakkaaseen ennakoimattomaan nousuun, vuokralaisrakenteeseen, voimakkaaseen muuttoliikkeeseen, asuntojen tyhjänä oloon ja sote-uudistukseen erillisasumisyksiköiden vuokrasopimusten osalta. Myös vuonna 2021 valmistuneiden vuokra-asuntojen vaikutus yhtiön asuntojen käyttöasteeseen voi olla merkittävä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että yhtiötä on hoidettu olosuhteisiin nähden hyvin.

9.5. Lohjan Liikuntakeskus Oy

Lohjan Liikuntakeskus Oy:n liikevaihto vuonna 2021 oli 1,1 M€, kasvua edelliseen vuoteen 6,0 %. Liikevaihdon kasvu selittyy vuotta 2020 kevyemmillä koronarajoituksilla.

Lohjan Liikuntakeskus Oy:n toimintakulut vuonna 2021 olivat 4,7 M€, toimintakulut laskivat 14,1 % edellisestä vuodesta. Toimintakulujen merkittävä lasku selittyy kaupungin myöntämällä vuokravapautuksella 1 M€. Ilman vuokravapautusta toimintakulut kasvoivat 235 054 €, vuotta 2020 laajemmilla toiminnoilla.

Lohjan Liikuntakeskus Oy:n henkilöstökulut vuonna 2021 olivat 1,8 M€, nousua edelliseen vuoteen oli 37 931 €.

Taseessa yhtiön oma pääoma on tilivuoden päättyessä 1,3 M€. Oma pääoma sisältää tilikauden voiton 0,7 M€ ja edellisten tilikausien voiton 0,5 M€. Oman pääoman kertyneet voittovarat yhteensä ovat 1,2 M€.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Lohjan Liikuntakeskuksen tase on vahvistunut korkeaksi eikä kaupungin avustuksilla voiton tekeminen ole perusteltua. Liikuntakeskus Oy:n ja Lohjan kaupungin rooleja on syytä selkeyttää. Yhtiö tuottaa kaupungin liikuntapalveluja, eikä ole tilaajan tai esittelijän roolissa.

9.6. Lohjan Liikuntahallit Oy

Koronapandemian vuoksi toimintakausi 2021 oli edellisen vuoden tapaan poikkeuksellinen. Koronarajoitusten vuoksi kaikki Lohjan Liikuntakeskus Oy:n sisäliikuntapaikat olivat suljettuina normaalitoiminnoilta 30.11.2020-2.5.2021. Ainoastaan koulujen liikunnanopetus ja perheliikuntavuorot olivat sallittuja. Sporttikeskus Tennarin palloiluhalli toimi joukkorokotuspisteenä 17.2.2021 alkaen.

3.5.2021 sisäliikuntatilat saatiin avata käyttöön rajoitetuin asiakasmäärin ja 25.5. alkaen myös aikuisten harrastustoiminta sallittiin tiloissa. Lohjan Liikuntakeskus Oy:n omia ryhmäliikuntatunteja aloitettiin Tennarissa porrastetusti vasta elo-syyskuusta alkaen. Kaikki ryhmäliikuntatunnit jatkuivat seuraavaan sulkuun asti rajoitetuin asiakasmäärin. Normaaliin liikuntatilojen käyttöön palattiin vasta 1.10.2021.

Vuonna 2021 Lohjan Liikuntahallit Oy:n liikevaihto oli 396 976,60 euroa (v. 2020: 401 910 euroa), kasvua edelliseen vuoteen -1,2 %. Tilikauden voitoksi muodostui 52684 euroa (2020:110 398 euroa), laskua edelliseen 52,3 %.

Tilojen käyttäjämäärät laskivat johtuen koronapandemian aiheuttamista suluista.

Tila	**Käyttöviikot/vuosi**	**2021**	**2020**	**2019**	**2018**
Palloiluhalli	19,5	12 567	24 256	30 459	26 415
Tennishalli	52	11 641	11 183	17 788	18 266
Kuntosali	51,5	8 904	16 460	26 131	25 812
Kamppailuhalli	52	24 824	30 795	48 902	43 214
Lukiosali	52	18 956	21 788	34 262	38 740

Yhtiö on teettänyt konsulttiselvityksen Tennarin investoinnin toteuttamistavoista sekä yhtiö- ja omistusjärjestelyistä tulevaisuudessa. Tarkastuslautakunta toteaa, että yhtiö ei

määrittele omistajansa tahtotilaa, vaan omistajalla täytyy olla selkeä konserniohjeen määrittelemä tahtotila yhtiön asiasta. Kyseinen investointi on syytä tehdä kaupungin taseeseen.

10. Kaupunkistrategian ja hyvinvointitavoitteiden toteutuminen

Uuden valtuustokauden alettua on paikallaan tarkastella edellisen kauden alussa laaditun kaupunkistrategian toteutumista ja sitä, miten vuonna 2017 laadittu strategia on ohjannut työskentelyä.

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Kuntastrategian ottamisesta huomioon kunnan talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa säädetään 110 §:ssä. Kuntastrategia tarkistetaan vähintään kerran valtuuston toimikaudessa. Lisäksi kuntalain § 38 määrittelee strategian kunnanjohtamisen perustaksi.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 2017 syksyllä strategian vuosille 2017–2025. Sen mukaan Lohjan kaupungin visio on olla Suomen mielenkiintoisin ja kehittyvin kaupunki. Strategian mukaan tätä visiota kohden kehitytään kolmen kärjen myötä. 12.9.2018 kaupunginvaltuusto merkitsi tiedoksi kaupunkistrategian toimenpideohjelmat Elinvoima-toimialalla ja Hyvinvointi-toimialalla.

Kaupunkistrategian tavoitteiden edistymisen seuraaminen on haastavaa osin vaikeaselkoisten tulosmittareiden takia. Niin ikään relevantin koko maata käsittelevän tilastotiedon löytäminen on hankalaa.

1. Elinvoimainen Lohja
Tavoitteet:
- Asukasluku kasvaa 1 % vuodessa
- Työllisten ja työpaikkojen määrä kasvaa
- Hyvä saavutettavuus ja monipuoliset kulkemisen mahdollisuudet, toimiva sisäinen ja ulkoinen viestintä
- Toimivat taajamat ja kaupunkikeskus
- Monipuoliset tapahtumat ja vapaa-ajan palvelut
- Kaupungin vuosikate on 400 € per asukas
- Puhdas ympäristö ja laadukas infrastruktuuri

Strategiassa esitetyt seurannan mittarit:
asukasluku • yritysten lukumäärä • työpaikkaomavaraisuus • työllisten määrä •
asuntojen ja kiinteistöjen luovutusten lukumäärä • asuntokannan muutokset •
lupien ja kaavojen läpimenoajat • tapahtumien määrä • vuosikate/asukas • yritystutkimukset

2. Hyvinvoiva Lohja
Tavoitteet:
- Toimivat palvelut asukaslähtöisesti
- Laadukas toimintaympäristö
- Korkealuokkainen koulutus varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle
- Hyvät harrastusmahdollisuudet
- Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö

Strategiassa esitetyt seurannan mittarit:
asiakastyytyväisyys • väestön kokemusmittarit • hyvinvointikertomus • korjausvelan määrä/rakennusten kunto • henkilöstön hyvinvoinnin mittaaminen • toisen asteen ja korkea-asteen opiskelijapaikkojen kehitys

3. Asukkaiden Lohja
Tavoitteet:
- Vireä kansalaistoiminta
- Yhteisöllisyyden lisääminen
- Asukkaat tuottavat itse sisältöä ja viihtyvyyttä kaupunkiin
- Lapsiystävällisyys
- Yhdistysten ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksien lisääminen
- Lisääntyvä asiakastyytyväisyys

Strategiassa esitetyt seurannan mittarit:

asukaspalaute • asukastyytyväisyyskyselyt • tapahtumien ja osallistujien määrä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi kunnan lakisääteisistä tehtävistä (kuntalaki 1 §, terveydenhuoltolaki 12 §). Myös sote-uudistuksen toteutumisen jälkeen tämä velvoite tulee säilymään kunnalla. Tavoitteena on lisätä kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä sekä vahvistaa osallisuutta. Hyvinvointia ja terveyttä edistetään kaikilla kunnan toimialoilla.

Kunnan on raportoitava valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä ja valmistettava vähintään kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointikertomus.

Laaja hyvinvointikertomus vuosille hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 13.2.2019 § 12. Siinä hyvinvointitavoitteiksi vuosille 2018–2021 asetettiin seuraavat:

• Lohjalaiset ovat onnellisia ja tyytyväisiä
• Palvelut ovat toimivia ja asukaslähtöisiä
• Yhteisöllisyyden lisääminen
• Yhä useampi noudattaa terveyttä edistäviä elintapoja
• Työllisten ja työpaikkojen määrä kasvaa
• Lohjalla on monipuoliset tapahtumat ja vapaa-ajan palvelut
• Puhdas ympäristö ja laadukas infrastruktuuri

Osaa kuntastrategiassa ja hyvinvointikertomuksen tavoitteissa esitetyistä seurannan mittareista ei ole seurattu systemaattisesti, eivätkä ne ole sisältyneet talousarvioprosesseihin. Haasteena seurannalle ja arvioinnille on, että valtakunnallisesti kerättyjä tilastotietoja saadaan usein melko pitkällä viiveellä. Tämän vuoksi esimerkiksi hyvinvointikertomukset ovat toimielinten käsittelyssä vasta loppuvuodesta. Lisäksi osa aiemmin vapaasti käytettävissä olevista Tilastokeskuksen ylläpitämistä tilastoista on muuttunut maksullisiksi tai niiden kerääminen on lopetettu, eivätkä tiedot siksi ole enää yhtä laajasti kuin aiemmin vapaasti saatavilla.

	2017	2018	2019	2020	2021
Elinvoimainen Lohja					
Asukasluku	46785	46296	45965	45886	45988
Yritysten lukumäärä	3335	3261	3226	3261	
Työpaikkaomavaraisuus	80 %	80 %	81 %		
työpaikkoja	15890	15911	15746		
Työllisten määrä	19719	19784	19558	18948	
Asuntojen ja kiinteistöjen luovutusten lukumäärä					
Työllisyysaste	73 %	75 %	75 %	73 %	

Asuntokannan muutokset					
Myönnetyt rakennusluvat, kpl	**41**	**48**	**39**	**70**	**71**
erilliset pientalot	*37*	*38*	*35*	*56*	*66*
rivi- ja ketjutalot	*4*	*8*	*1*	*5*	*2*
asuinkerrostalot	*0*	*2*	*3*	*9*	*3*
Valmistuneet rakennukset, kpl	**39**	**49**	**37**	**50**	**62**
erilliset pientalot	*37*	*43*	*31*	*44*	*52*
rivi- ja ketjutalot	*2*	*4*	*5*	*3*	*3*
asuinkerrostalot	*0*	*2*	*1*	*3*	*7*
Valmistuneet asunnot	**55**	**118**	**62**	**168**	**134**
kerrostaloasunnot	*12*	*57*	*8*	*107*	*66*
omakoti- ja rivitaloasunnot	*43*	*61*	*54*	*61*	*68*
vuosikate €/asukas	**328,17**	**128,23**	**139,28**	**734,31**	**701,20**
Asukkaiden Lohja					
yleinen kulttuuritoimi, tapahtumakävijöitä	40000	35000	25700	ei tapah-tumia	12000
teatteri, kävijät	7100	7100	8593	2906	2906
teatteri näytöksiä	55	55	49	25	25
Kaupunginorkesteri, kuulijat	50241	31541	28686	34314	21624
Kaupunginorkesteri, konsertteja	123	112	120	87	63
vuonna 2021 konsertit ja muut esiintymiset 63, striimit 7					

Lohjan asukasmäärä oli vuoden 2017 päättyessä 46 785. Mikäli kasvuvauhti olisi ollut strategian mukainen 1 % vuodessa, olisi asukasmäärään kuulunut olla 2021 lopussa 48 684. Vaikka väestömäärän väheneminen on saatu käännettyä hienoiseen nousuun, oli asukkaita vuoden 2021 lopussa 747 vähemmän kuin vuonna 2017 (45 988). Näin ollen keskeinen tavoite asukasmäärän kasvusta ei ole toteutunut, vaikka vaalikauden lopulla laskeva suunta saatiinkin kääntymään.

Asukasmäärän laskun taittumisen taustalla 2021 näkyy selkeä nousu valmistuneiden asuntojen määrissä vuosina 2020–2021.

Lohjan kaupunki on pinta-alaltaan laaja liitoskunta, jossa taajamien välillä julkinen liikenne on pääosin hyvin vähäistä tai olematonta. Liikenneyhteydet ovat kuluneen nelivuotisjakson aikana entisestään heikentyneet, vaikka palveluliikennettä on pyritty kehittämään.

Palveluverkon osalta ei ole tehty kuluneen nelivuotiskauden aikana merkittäviä muutoksia ja leikkauksia. Voidaan kuitenkin yleisellä tasolla todeta, että kehittämistyö on keskittyneet kaupunkikeskustan alueelle.

Unicef myönsi Lohjalle 14. syyskuuta 2021 toisen Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen.

Lasten ja nuorten hyvinvointia seuraavan kouluterveyskyselyn tulokset 2021 kertoivat, että verrattuna vuosien 2017 ja 2019 tuloksiin kouluikäisten tyytyväisyys elämään oli vähentynyt vuonna 2021. Oman terveydentilan kokeminen keskinkertaiseksi tai huonoksi oli lisääntynyt kaikissa vastaajaryhmissä.

Tuoreimmasta hyvinvointikertomuksen vuosiraportista 2020 (käsitelty valtuustossa 10.11.2021) käy ilmi, että Lohjalla työttömänä olevien ja pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien nuorten aikuisten osuus on niin Uudenmaan kuin koko maan keskiarvoa suurempaa. Myös rikoksiin syyllistyneiden alle 15-vuotiaiden määrä on ollut keskimääräistä korkeampi.

Kolmannen sektorin toiminta täydentää kaupungin tuottamia kuntalaisten hyvinvointia edistäviä palveluja, harrastus- ja kulttuuritoimintaa. Koronaepidemian myötä myös kansalaisjärjestöjen toiminta rajoittui voimakkaasti. Rajoitteiden poistuttua on tärkeää, että paitsi kaupungin oma toiminta niin myös kolmannen sektorin toiminta ja vapaaehtoistyö palautuu aiemmalle tasolleen.

Kuntastrategia on väline, joka edistää tavoitteellista toimintaa kunnassa. Kunnille säädettyjen perustehtävien hoitaminen ja strategian toteuttaminen tapahtuvat rinnakkain.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Lohjalla kaupunkistrategia on osoittautunut haastavaksi käytännön työn ohjaajaksi jääden taka-alalle ja päivittämättä. Vaalikauden alussa toteutettu strategiatyö asetettuine tavoitteineen ja mittareineen ei ole systemaattisesti ja johdonmukaisesti näkynyt toiminnan ja resurssien suuntaamisessa.

On keskeistä, että strategiassa asetetut tavoitteet näkyvät talousarvion ja toimintasuunnitelman laadinnassa painopistealueina ja muodostuvat siten osaksi kaupungin operatiivista toimintaa. Strategian yhteyttä toimialojen sitoviin tavoitteisiin ja määräraharesursointiin on syytä tiivistää.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumista seurataan tarkemmin ja strategiaa päivitetään kuntalain edellyttämällä tavalla vähintään kerran vaalikaudessa. Strategian tavoitteiden toteutumisen seuraamiseksi on määritettävä sellaiset mittarit, jotka ovat yksiselitteisiä ja joita myös seurataan vuosittain tilinpäätöksen osana.

11. Johtopäätökset tilikaudesta 2021

Yhteenvetona vuodesta 2021 toteamme, että Lohjan kaupunkia on hoidettu kuntalain mukaisesti.

Lohjan kaupungin vuosikatteeksi muodostui 32,2 M€, joka oli 701 euroa asukasta kohden. Verotulot olivat 206,9 M€, 4 500 €/asukas. Valtionosuudet olivat 79,5 M€, 1 729 €/asukas. Poistoja kirjattiin 15,8 M€. Tilikauden ylijäämäksi muodostui 16,5 M€. Lainamäärä kasvoi 15,6 M€. Lainakanta 31.12.2021 on 193,2 M€, 4 201 €/asukas.

Lohjan väestökehitys oli pitkästä aikaa positiivinen ja kaupunki sai paljon valtakunnallista näkyvyyttä onnistuneiden Asuntomessujen vuoksi. Monet koulurakennuksiin tehdyt merkittävät investoinnit olivat loppusuoralla. Toimintavuotta leimasi valmistautuminen sote-uudistuksen toteutumiseen. Lisäksi loppuvuodesta käynnistyi Tunnin juna -hankkeen suunnittelu.

Vuoden aikana tapahtui useita ylimmän johdon henkilöstömuutoksia. Organisaatiomuutos ja siihen liittyvät hallintosäännön korjaukset hyväksyttiin valtuustossa.

Tilikausi 2021 oli koronapandemian vuoksi toinen perättäinen hyvin poikkeuksellinen vuosi. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen arviointi ja vertailu aiempiin “normaaleihin” vuosiin on monella tavoin hankalaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tilinpäätös antaa vain osittaisen kuvan siitä, miten poikkeusolot ovat vaikuttaneet palvelutuotantoon ja missä eri kohdin on syntynyt sellaista palveluvajetta, joka tuottaa yhteiskunnalle lisäkuluja myöhemmin etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon alalla.

Tarkastuslautakunta painottaa, ettei talousarviossa ennakoitua selkeästi parempi tilikauden tulos anna mahdollisuutta kaupungin taloudenpidon höllentämiseen, vaan kaupungin talouden kestävyyttä ja vakautta vaalivalla linjalla on jatkettava myös tällä valtuustokaudella.

Tarkastuslautakunta puoltaa tilinpäätöksen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille.

Lohjalla 27.5.2022

Jarmo Aho

Merja Eräpolku

Jarmo Malinen

Paul Packalén

Susanne Sjöblom

Kristian Sarvi

Pirjo Riikonen